

Наукові перспективи
Видавнича група

№12 (40)

2024

НАУКА ТЕХНІКА

серія: право, серія: економіка, серія: педагогіка,
серія: техніка, серія: фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

ITSM

З Україною

в серці!

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного
управління**

Асоціація науковців України

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 12(40) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

Association of Scientists of Ukraine

"Science and technology today"

*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)*

Issue № 12(40) 2024

Kyiv – 2024

**«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»):
журнал. 2024. № 12(40) 2024. С. 1637**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу
присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 -
Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу
присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно
категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)**

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 25.11.2024, № 18/11-24)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Бахов Іван Степанович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Волк Павло Павлович – доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету авіонавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дівізніок Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи 'Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України' (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Льбін Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ляїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Квасніков Володимир Павлович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)

- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Куницький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Лук'янчук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна)
- Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbiNET, запрошений член PDPC, член-консультант комісії цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульюса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MICHN, член EDEN, член-кореспондент RedNAS, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія)
- Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завдувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ордановська Олександра Ігорівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційних технологій та методики навчання природничих дисциплін Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Охріменко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Паскаль Олена Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу зрошення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна)
- Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна - доктор економічних наук, професор, Академік економічних наук України, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи 'Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України' (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Право»

Korshun A.V.

SIGNATURES AND SHORT HANDWRITING RECORDS MADE WITH THE HELP OF TECHNICAL TECHNIQUES AS AN OBJECT OF A COMPREHENSIVE FORENSIC INVESTIGATION

19

Балакарева І.М., Діденко В.Ю.

ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ ОДНОРАЗОВОЇ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ У ЗВ'ЯЗКУ З ЗАГИБЕЛЛЮ (СМЕРТЮ) ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ: ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВА І ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

30

Бєлікова М.І.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

44

Гавриленко В.В.

РОЛЬ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

53

Зільник Н.М., Яровик Д.Р.

АВТОРСЬКІ ПРАВА В ЕПОХУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ

66

Кулик С.В.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ У НАЦІОНАЛЬНІ СУДОВІ СИСТЕМИ ЗА ПОГЛЯДАМИ ЗАКОРДОННИХ НАУКОВЦІВ

80

Лопоха В.В., Чайка Р.А.

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ДИСКУСІЇ

93

Медвідь А.Б., Медвідь Ю.О.

ПРАВО НА ДОСТУП ДО СУДУ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВИЙ СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

108

Мельник О.П., Полюхович І.І., Сторожук А.О.

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ПОДАТКОВЕ АДМІНІСТРУВАННЯ

118

Меренич О.С.

ВЕКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

126

- Олійник У.М.** 133
ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Падалко О.О.** 143
«ЩОДО ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»
- Слободенюк І.В.** 157
СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯМИ ТА РІШЕННЯМИ ДІЗНАВАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
- Христова Ю.В.** 168
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КРИМІНОГЕННИМ ВПЛИВАМ НА БЕЗПЕКУ ПРАВОСУДДЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Цимбалюк В.І.** 180
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ ПРАВ ПОТЕРПІЛОГО ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
- Юрко В.В.** 191
СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

СЕРІЯ «Економіка»

- Гавран В.Я., Комар Ю.О., Грибик І.І.** 200
СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ
- Гевчук А.В., Лисяний М.П.** 210
ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАНИХ ПОСЛУГ ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ MASTER-БУХГАЛТЕРІЯ
- Гончар С.Й.** 223
ІНВЕСТИЦІЇ У РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ
- Іваненко В.Ф., Іваненко Ф.В.** 234
ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ЯГІД ГОДЖІ

- Коляджин І.Ф., Коциловський Б.А., Гуцуляк М.І., Коляджин Ю.І.** 247
ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА У СМЕРЕКОВИХ НАСАДЖЕННЯХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГІРСЬКОГО ЛІСІВНИЦТВА
- Лісовська Л.С., Бас І.О.** 255
ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВ: ОГЛЯД СУЧАСНИХ АКАДЕМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
- Михаліцька Н.Я., Яцик М.Р.** 267
ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЄЮ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ КРИЗИ
- Москвяк Я.Є.** 277
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ В ПІДПРИЄМСТВІ
- Правдюк М.В.** 286
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ
- Правдюк М.В.** 302
CASHBACK ЯК ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ
- Рачковський Е.А.** 315
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ
- Снігова О.Ю., Ципліцька О.О.** 328
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ
- Угоднікова О.І., Виноградов В.В., Пигида Д.А.** 345
ВИБІР КОНКУРЕНТНИХ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
- Щитов Д.М., Мормуль М.Ф.** 354
РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ КРИПТОВАЛЮТИ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Akimova O.V., Sapohov M.V., Harchuk Y.A., Salii R.V.** 369
LEADERSHIP QUALITIES IN EDUCATIONAL MANAGEMENT
- Diachenko M.O.** 381
THE PROBLEM OF DEVELOPING THE PROFESSIONAL THINKING OF THE FUTURE HISTORY TEACHER IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

- Антонів Р.Р.** 393
ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
- Балакірева В.А.** 404
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
- Берегова Г.Д., Фролова М.Е., Момоток О.М.** 415
РОЛЬ ОСВІТНІХ УСТАНОВ У ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ СТУДЕНТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
- Білавич Г.В., Вінтоняк О.В., Дідух І.Я., Вербещук С.В.** 426
МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Богів Е.І., Когуч М.В.** 438
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ПІДЛІТКІВ ТА ВПЛИВ НА ЦЕЙ ПРОЦЕС РЕАЛІЙ ТА ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ
- Бойченко В.В., Тіщенко А.В.** 450
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ
- Бурчак С.О., Капась В.В.** 462
ЦІЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Бялик О.В.** 472
ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ
- Варнавська І.В.** 482
ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ АКТИВНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ ЗДОБУВАЧІВ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
- Васюгіна Т.М.** 491
РОЛЬ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ
- Веремюк Л.Л., Авчіннікова Г.Д.** 501
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ГРАМАТИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

- Вовчаста Н.Я., Шемелюк Г.О., Білик О.С., Волошин М.М.** 512
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ОСНОВ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
- Глазова В.В.** 523
ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕТОДИКУ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ
- Гордієнко Ю.А.** 536
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ
- Гриньова М.В., Титаренко О.О.** 547
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- Гулько Т.Ю.** 559
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА І СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА
- Десятник К.В.** 575
ЛІДЕРСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ
- Димовська А.К.** 588
ПОТЕНЦІАЛ МЕТОДУ ПОВІЛЬНОГО ЧИТАННЯ (CLOSE READING) У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ ОСВІТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
- Дядечко І.Є., Верітов О.І.** 599
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СПОРТІ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Захаревич М.** 607
МЕТОДИКА CLIL В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
- Зорочкіна Т. С., Гнезділова К.М., Степанова Н.М.** 642
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
- Іванюк Г.І.** 651
ОСОБИСТІСНИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ КОНТЕКСТИ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ДО ДОСЛІДНИЦТВА В СФЕРІ ОСВІТИ

- Калько Д.Р., Січко Т.В., Сенік І.О.** 665
*ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ:
ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ*
- Котило А.О.** 678
*ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ВІКОВІ АСПЕКТИ ЗАСВОЄННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ НУШ*
- Куліненко Л.Б., Яренчук Л.Г.** 685
*РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ДО ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ
В РАМКАХ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АНАЛІЗ СТАНУ ПРОБЛЕМИ*
- Литвинська Т.Ю.** 694
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ
- Лоюк О.В.** 703
*ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ РІВНІВ
СФОРМОВАНОСТІ НАВИЧОК ПРОЄКТУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ*
- Мкртічян О.А., Андрощук І.П., Фоміна Л.В., Дмитрієва Н.Б.,
Лунгу К.В.** 718
*ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ
ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ОСВІТІ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИК*
- Пак А., Юмрукуз А.А., Хон К.Ю.** 733
*ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ В ВИКЛАДАННІ КОРЕЙСЬКОЇ
МОВИ*
- Перфільєва Л.П.** 743
*ІННОВАЦІЙНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТЬОЇ
ГАЛУЗІ*
- Подольнчук С.В.** 751
*ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗРАХУНКУ НА СТИСКАННЯ ПІД ЧАС
ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ*
- Пономаренко Л.П.** 761
*МЕТОДОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ BIG DATA У ФІЗИЧНИХ ДОСЛІД-
ЖЕННЯХ: ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЗИКІВ*
- Поручинський В.І., Куцевич А.М.** 778
*ЗАСОБИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ*

- Радзівіл Т.А., Бай Ю.М., Хишко О.В.** 787
КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Рожкова М.Г.** 797
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ
- Росенко Д.О.** 807
ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НА ВІДНОВЛЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
- Руденко А.В.** 816
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ГЕОГРАФІЇ
- Савенко Л.П.** 826
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»
- Силадій І.М., Кучай Т.П., Дутка Г.Я.** 838
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
- Смолянко Ю.М., Гарус К.М.** 844
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗОК
- Спольська О.В., Ванюга Л.С., Небесна Ю.В.** 856
ТРЕНІНГИ З АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КЛАСИЧНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ
- Сухопара І.Г., Згонник В.А.** 866
ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ГРИ У ВИВЧЕННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
- Ткачова Н.О., Лимаренко О.А.** 878
МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАКАЛАВРА ФІЛОЛОГІЇ: ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ
- Хон К.Ю.** 886
ВПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ

- Цецик С.П., Цецик Я.П.** 895
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
- Цуканова А.О., Дерученко В.С.** 904
ІСТОРИЧНІ «РОДЗИНКИ» НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З ТЕМИ «ЗБІЖНІСТЬ ЧИСЛОВИХ РЯДІВ»)
- Цуканова А.О., Дерученко В.С.** 917
ІСТОРИЧНИЙ МАТЕРІАЛ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПОЄДНАННЯ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ З ОПЕРАЦІЙНОГО ЧИСЛЕННЯ ДВОХ ТЕМ: «ЗНАХОДЖЕННЯ ЗОБРАЖЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛАПЛАСА», «ІСТОРІЯ П'ЄР СІМОНА ЛАПЛАСА – РІЗНОБІЧНО АПОЛІТИЧНОГО ГОРДІВНИКА ТА НАЙВІРНІШОГО ПРИХИЛЬНИКА «НЕСКІНЧЕННО МАЛИХ»)
- Цуканова А.О., Дерученко В.С.** 942
ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПОЄДНАННЯ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ З ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ДВОХ ТЕМ: «РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ ПЕРШОГО ПОРЯДКУ МЕТОДОМ ЛАГРАНЖА», «ІСТОРІЯ ЖОЗЕФ ЛУЇ ЛАГРАНЖА – НАЙСКРОМНІШОГО МАТЕМАТИКА XVIII СТОЛІТТЯ»)
- Цуканова А.О.** 967
ІСТОРИЗМИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПОЄДНАННЯ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ З МАТЕМАТИЧНОЇ ФІЗИКИ ДВОХ ТЕМ: «РОЗВ'ЯЗУВАННЯ КРАЙОВИХ ЗАДАЧ ДЛЯ РІВНЯНЬ ЕЛІПТИЧНОГО ТИПУ, РОЗВ'ЯЗКАМИ ЯКИХ Є ПОЛІНОМИ ЛЕЖАНДРА», «ІСТОРІЯ ЖИТТЯ ТА НАУКИ АДРІЄН МАРІ ЛЕЖАНДРА»)
- Цуканова А.О.** 983
ЯК ЗАЦІКАВИТИ ПЕРШОКУРСНИКІВ ВИЩОЮ МАТЕМАТИКОЮ (НА ПРИКЛАДІ ЗАНЯТТЯ З ТЕМИ «СУМА ЧИСЛОВИХ РЯДІВ»)
- Черньонков Я.О.** 997
КОМУНІКАЦІЯ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЛОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНИЙ ВЗАЄМОДІЇ
- Широкова В.А.** 1005
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ «STORYTELLING»
- Шмарко Н.С.** 1015
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Юрченко О.В.*СУБ'ЄКТНІСТЬ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОСТІ
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ*

1027

Юрченко В.Р.*ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА
ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ У XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ*

1039

СЕРІЯ «Техніка»**Navrysh V.M., Kustra N.O., Holubnyk T.S.***FEATURES OF REPRODUCTION OF PHOTOGRAPHIC IMAGES BY
RISOGRAM METHOD*

1052

Kravchuk Ya.Ya.*CROWDSOURCED DATA AND AI INTEGRATION IN ONLINE PLATFORMS
FOR VOLUNTEER COLLABORATION*

1065

Polyakovska N.O., Bautina M.V.*ASSESSING GENDER BIAS IN LARGE LANGUAGE MODELS USING
UKRAINIAN-LANGUAGE TEXT*

1076

Батаєв С.В., Заплатинський Н.Б., Дмитрієнко О.О.*АРХІТЕКТУРНІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ РОЗПОДІЛЕНИХ СИСТЕМ
ДЛЯ ОБРОБКИ ВЕЛИКИХ ДАНИХ*

1091

Білак Ю.Ю., Повханич В.І., Келемен М., Онуфрей О.В.*ПРОГРАМНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИВЕДЕННЯ РІВНЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У РІЗНИХ РЕЖИМАХ*

1105

Білевський П.С.*ЗМЕНШЕННЯ ЕЛЕКТРОМАГНІТНИХ ЗАВАД ІМПУЛЬСНИХ ПЕРЕТВО-
РЮВАЧІВ НАПРУГИ*

1117

Бондаренко Ю.А.*ДВОРІВНЕВИЙ РОЗГЛЯД ТА ВРАХУВАННЯ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
КОНТЕЙНЕРОПОТОКІВ В СИСТЕМІ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ*

1128

Вернигора Д.В., Карімов І.К.*ЧИСЕЛЬНИЙ АЛГОРИТМ МОДЕЛЮВАННЯ МІСЦЕВОГО НАГРІВУ
ВЕЛИКОГАБАРИТНИХ ВИРОБІВ В ГАЗОВИХ ПЕЧАХ*

1137

Гірний М.О., Левус Є.В.*ЗАСТОСУВАННЯ ВЕЛИКОЇ МОВНОЇ МОДЕЛІ ДЛЯ НАДАННЯ ПЕРСО-
НАЛІЗОВАНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ У НАВЧАЛЬНІЙ СИСТЕМІ*

1150

- Грачов О.А.** 1162
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ
- Дохняк Б.О., Хавалко В.М.** 1174
*СТРУКТУРА ТА КОМПОНЕНТИ СУЧАСНОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ТРАНСПОРТНОЇ МЕРЕЖІ*
- Думин І.Б., Жахалов В.В.** 1186
*АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД НАУКОВИХ СТАТЕЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТЕХНОЛО-
ГІЯМИ РОЗВИТКУ ТА ДОВГОТРИВАЛОЮ ПАМ'ЯТТЮ ШТУЧНИХ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ АГЕНТІВ*
- Єврейнова Н.А., Журавель В.В.** 1196
*ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ НА ВИКОНАННЯ РОБІТ З ФОРМУВАННЯ
СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ЩО ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО
ЗВЕДЕНОГО КОШТОРИСНОГО РОЗРАХУНКУ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТА
БУДІВНИЦТВА*
- Жеребець О.М.** 1209
*ПОКРАЩЕННЯ БАГАТОПРОМЕНЕВОЇ РОЗДІЛЬНОЇ ЗДАТНОСТІ В
СИСТЕМАХ ГЕОЛОКАЦІЇ RFID ЗА ДОПОМОГОЮ ВЕЙВЛЕТ-
ПЕРЕТВОРЕННЯ*
- Карпин Д.С., Карпин А.В., Столярчук І.Д., Гарбич-Мошора О.Р.,
Войтович Х.О., Зіник О.О.** 1219
*ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗВІТНОСТІ ЗА ДОПОМО-
ГОЮ GOOGLE WORKSPACE FOR EDUCATION*
- Кілімченко Д.О., Кузнєцов М.О., Устенко С.А.** 1231
*ВІДСТЕЖЕННЯ ДЕКІЛЬКОХ ОБ'ЄКТІВ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ СИСТЕМІ
ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ*
- Кондратьєв С.Б.** 1245
*ЛОКАЛЬНИЙ МЕТОД ПОБУДОВИ КАРТИ ГЛИБИН НА БАЗІ АДАПТИВНОЇ
СХЕМИ ЗІСТАВЛЕННЯ ТА АФІННИХ ІНВАРІАНТНИХ ОЗНАК*
- Кондращенко О.В.** 1259
*МОДЕЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК
ОСНОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ*
- Кононихін О.С., Біньковська А.Б., Кононихіна О.О., Бурда В.С.** 1269
*СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ВИБОРУ ВУЗЛІВ
СЕНСОРНОЇ МЕРЕЖІ В УМОВАХ НЕЧІТКОЇ ІНФОРМАЦІЇ*
- Кравченко В.М., Руденський Р.А., Волошин С.М., Корольчук В.І.,
Волошина Т.В.** 1281
*ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЄКТІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ
В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ: МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ ДО
ПІДГОТОВКИ ДАНИХ*

Лебідь О.В., Кіпоренко С.С.*ІНТЕГРАЦІЯ ФРАКТАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ТА МАШИННОГО НАВЧАННЯ
ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ АНОМАЛІЙ ТА КІБЕРНЕТИЧНИХ АТАК*

1294

Кривонос О.М.*ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО АІ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМ-
НОГО КОДУ*

1314

Лішук К.І., Родіонов П.Ю., Ткаченко В.В.*ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЛЯ ВИБОРУ НАПРЯМУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ*

1326

Марцишин Р.С., Міюшкович Ю.Г., Щудло В.О.*ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ВЕБ-ПЛАТФОРМА ДЛЯ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПОТРЕБ МАЛИХ ГРОМАД*

1337

Мельникова Н.І., Хайнас О.Ю.*АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД НАУКОВИХ СТАТЕЙ ПОВ'ЯЗАНИХ З ПРОГНО-
ЗУВАННЯМ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ*

1345

Ніколюк П.К.*ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ НАВІГАЦІЙНИЙ АЛГОРИТМ ОПТИМАЛЬНОГО
ВИБОРУ МАРШРУТУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ З ВИКОРИСТАННЯМ
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ*

1355

**Онищенко О.А., Мельник О.М., Курдюк С.В., Дрозденко О.І.,
Гаврилюк Т.К., Бурлаченко Д.А.***ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ
МАРШРУТІВ І ЗАВДАНЬ НАДВОДНИХ АВТОНОМНИХ АПАРАТІВ*

1372

Павленко В.С.*РОЗВИТОК ТА ЗАСТОСУВАННЯ РАДІОЧАСТОТНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
(RFID) У ПРОМИСЛОВОСТІ*

1387

Паньків В.І., Сторожук О.Л.*ВПРОВАДЖЕННЯ РОЗПОДІЛЕНИХ ЗГОРТКОВИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ
ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ АНОМАЛІЙ У РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ У ПОТОКАХ
ВЕЛИКИХ ДАНИХ*

1395

Парфенюк Т.М.*ВИЯВЛЕННЯ ПОВТОРЮВАНОЇ МІЖКЛАСТЕРНОЇ ПОВЕДІНКИ АГЕНТІВ:
СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ СКООРДИНОВАНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В
СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ*

1407

Резанова В.Г., Чупринка Н.В. 1420
*ЧИСЕЛЬНІ МЕТОДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ТРАНСЦЕНДЕНТНИХ РІВНЯНЬ:
ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГРАМУВАННЯ*

Римар П.В., Денисюк В.О., Огороднік М.О. 1433
*ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЛЯ ПІДТРИМКИ ІНДЕКСУВАННЯ ТА
ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ*

Рощенко О.М. 1445
*ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ У СИСТЕМАХ
GPS-НАВІГАЦІЇ*

Семенишина І.В., Яценко О.І., Говорченко С.М. 1453
*ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ПРОГРАМУВАННЮ ЗА ДОПОМОГОЮ
ОНЛАЙН-КОМПІЛЯТОРІВ: ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД ДЛЯ PYTHON, C++ І
JAVA*

Семенів М.Р., Шовгенюк Й.В. 1467
*МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ПОРІВНЯННЯ КОЛІРНИХ ПРОФІЛІВ ДЛЯ
ДРУКУ НА ГЛЯНЦЕВИХ ТА МАТОВИХ ПОКРИТТЯХ*

Сокол О.О. 1477
*ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ДОМЕННО-СПЕЦІФІКОВАНОЇ ВЕЛИ-
КОМОВНОЇ МОДЕЛІ ЗА ДОПОМОГОЮ МАШИННОГО НАВЧАННЯ*

Сурова Н.М. 1489
*МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ТА
ІННОВАЦІЙНОСТІ ТЕХНІЧНОГО МИСЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ НАУКОВОГО
ПІЗНАННЯ*

Тимченко О.В., Максимів М.Р. 1497
*ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ЗБІЛЬШЕННЯ РОЗДІЛЬНОЇ ЗДАТНОСТІ
ЗОБРАЖЕНЬ*

Тищенко Д.О., Франчук Т.М., Нікульшин Р.В. 1509
*ПОЛІТИКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ
ДАНИХ НА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ*

Тищенко Д.О., Франчук Т.М., Кукса О.О. 1522
*ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЗАГРОЗ У БЕЗДРОТОВИХ
МЕРЕЖАХ*

Тищенко Д.О., Шестак Я.І., Чорний М.В. 1535
*КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ
СИСТЕМ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ*

Томашко А.П.*ПРОГНОЗУВАННЯ ПОПИТУ В ЛОГІСТИЧНИХ МЕРЕЖАХ ЗА ДОПОМОГОЮ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖЕВИХ АЛГОРИТМІВ*

1546

Федорін І.В., Семчук О.О.*ПРОГНОЗУВАННЯ ЯКОСТІ СНУ ЗА ДАНИМИ ДЕННОЇ АКТИВНОСТІ ТА ДІЄТИ З ВИКОРИСТАННЯМ МАШИННОГО НАВЧАННЯ*

1556

Фрідлянд М.М.*ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ДИЗАЙНУ БУДІВЕЛЬ: СПЕЦИФІКА ВПЛИВУ АРХІТЕКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН МЕШКАНЦІВ*

1573

Шакуров Є.О., Сурма Ю.Ю., Мінько Н.П.*ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ: ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ*

1587

Ямковой М.В.*МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ РОЗШИРЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ МЕРЕЖІ НА ОПТИМІЗАЦІЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСТАВКИ «ОСТАННЬОГО КІЛОМЕТРА» В МІСЬКИХ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ*

1600

Яремко С.Б., Хавалко В.М.*ВИКОРИСТАННЯ ВЕЛИКИХ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ГЕНЕРУВАННЯ ПЕРСОНАЛІЗОВАНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ*

1613

СЕРІЯ «Фізико-математичні науки»

Дудик М.В.*МОДЕЛЬ ДИНАМІКИ ТІСНОЇ ПОДВІЙНОЇ ЗОРЯНОЇ СИСТЕМИ "ЧЕРВОНИЙ ГІГАНТ – БІЛИЙ КАРЛИК"*

1624

УДК 378:81'243-047.23

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12\(40\)-607-641](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12(40)-607-641)

Захаревич Марина викладач кафедри української та іноземних мов, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, тел.: (0432) 65-63-69, <https://orcid.org/0009-0001-8184-0014>

МЕТОДИКА CLIL В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглядається методика CLIL (Content and Language Integrated Learning) як сучасний підхід до інтегрованого навчання, що поєднує вивчення предметного змісту з опануванням іноземної мови. Особливу увагу приділено її актуальності в контексті розвитку багатомовної освіти та глобалізації.

Обґрунтовано теоретичні основи CLIL, зокрема концепція "4C's" (Content, Communication, Cognition, Culture), яка визначає ключові напрями реалізації методики. Розглянуто зв'язок CLIL із когнітивними та лінгвістичними теоріями навчання.

Розкрито принципи інтеграції навчання мови та предметного змісту. Наголошено на необхідності формування міждисциплінарних зв'язків та використання мови як засобу засвоєння нових знань.

Проаналізовано основні переваги методики, включаючи підвищення мотивації учнів, розвиток критичного мислення, а також практичне використання мови. Водночас окреслено ключові виклики: необхідність підготовки вчителів, адаптації навчальних матеріалів та оцінювання.

Надано рекомендації для ефективного планування уроків за методикою CLIL, зокрема акцентовано на етапах підготовки (активізація знань, розвиток мовних структур), виборі змісту та лексики, а також методах оцінювання прогресу учнів.

Наводяться приклади впровадження CLIL у різних освітніх системах, зокрема в європейських країнах і Україні. Описано конкретні кейси використання методики у викладанні математики, природничих наук та історії.

Підкреслено значення CLIL для розвитку чотирьох мовних компетенцій: говоріння, читання, письма та аудіювання. Розглянуто роль методики у формуванні міжкультурної компетенції.

Стаття підсумовує важливість методики CLIL як ефективного засобу інтегрованого навчання. Наголошено на її потенціалі для розвитку лінгвістичних і предметних компетенцій, а також на необхідності подальших досліджень і вдосконалення методологічної бази.

Ключові слова: Content and Language Integrated Learning, CLIL, інтегроване навчання, викладання іноземних мов, міждисциплінарний підхід, мовна компетенція, міжкультурна компетенція, інноваційні методики.

Zakharevych Maryna Lecturer of the Department of Ukrainian and Foreign Languages, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, tel.: (0432) 65-63-69, <https://orcid.org/0009-0001-8184-0014>

CLIL METHODOLOGY IN THE CONTEXT OF AN INTEGRATED APPROACH TO FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Abstract. This article examines the CLIL (Content and Language Integrated Learning) methodology as a modern approach to integrated education, combining subject content learning with the acquisition of a foreign language. Special emphasis is placed on its relevance in the context of multilingual education and globalization.

Theoretical foundations of CLIL are substantiated, particularly the "4C's" concept (Content, Communication, Cognition, Culture), which outlines the key directions for implementing the methodology. The connection between CLIL and cognitive and linguistic learning theories is explored.

The principles of integrating language and subject content learning are discussed, emphasizing the importance of interdisciplinary connections and using the language as a tool for acquiring new knowledge.

Key advantages of the methodology, including increased student motivation, critical thinking development, and practical language use, are analyzed. Simultaneously, challenges such as teacher preparation, material adaptation, and assessment are highlighted.

Recommendations for effective CLIL lesson planning are provided, focusing on preparation stages (activating prior knowledge, developing language structures), content and vocabulary selection, and student progress evaluation methods.

Examples of CLIL implementation in various educational systems, particularly in European countries and Ukraine, are presented. Specific cases of applying the methodology in teaching mathematics, natural sciences, and history are described.

The importance of CLIL for developing four language skills – speaking, reading, writing, and listening – is underscored. The role of the methodology in fostering intercultural competence is also considered.

The article concludes by emphasizing the significance of CLIL as an effective means of integrated education. It highlights its potential for developing linguistic and subject competencies and the need for further research and methodological improvement.

Keywords: Content and Language Integrated Learning, CLIL, integrated education, foreign language teaching, interdisciplinary approach, linguistic competence, intercultural competence, innovative methodologies.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому середовищі гостро постає проблема пошуку методик, які дозволяють одночасно розвивати мовну компетенцію учнів та забезпечувати засвоєння предметного змісту. Традиційні підходи до вивчення іноземних мов нерідко спрямовані на ізольоване опанування мовних структур, що може знижувати мотивацію учнів та обмежувати їхні можливості застосування отриманих знань у реальному житті. Одночасно, інтеграція предметного та мовного навчання вимагає нових педагогічних стратегій, здатних адаптуватися до різних освітніх контекстів і культурних середовищ.

Методика CLIL (Content and Language Integrated Learning) пропонує інноваційне вирішення цієї проблеми завдяки одночасному викладанню предметних дисциплін та іноземної мови. Цей підхід ґрунтується на концепції «4C's» (Content, Communication, Cognition, Culture), що передбачає гармонійний розвиток предметних знань, мовної компетенції, когнітивних навичок та міжкультурного розуміння. Такий багатовимірний підхід відповідає потребам сучасного суспільства, орієнтованого на багатомовність, глобалізацію та міждисциплінарну взаємодію.

Водночас, практичне впровадження методики CLIL супроводжується низкою викликів. Серед них виділяють недостатню підготовку викладачів, брак адаптованих навчальних матеріалів, складність інтеграції мовного і предметного навчання у традиційну шкільну систему, а також проблеми оцінювання успішності учнів у контексті такого підходу. Це зумовлює необхідність розробки методичних рекомендацій, які б сприяли ефективній реалізації CLIL у різних освітніх середовищах.

Актуальність цієї теми підсилюється тенденціями до розширення багатомовної освіти в Україні та світі, а також прагненням до інтеграції національних освітніх систем у європейський та світовий простір. Вивчення досвіду впровадження CLIL у різних країнах та аналіз його ефективності дозволяють сформулювати конкретні рекомендації для українських освітніх установ.

Таким чином, постає завдання теоретичного обґрунтування методики CLIL, аналізу її переваг та викликів, а також розробки методичних рекомендацій, що сприятимуть інтеграції цього підходу у навчальні процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методика CLIL (Content and Language Integrated Learning) привертає дедалі більше уваги дослідників і практиків завдяки своїй інноваційності та універсальності. Вітчизняна і зарубіжна література відображає різноманітні аспекти її впровадження.

Є. М. Барбіна («Інтегроване навчання іноземних мов у середній школі», 2019) [1] акцентує увагу на важливості інтеграції мовного та предметного навчання у середній школі, підкреслюючи роль міждисциплінарних підходів. Подібні ідеї розвиває О. С. Василенко («Методика CLIL у сучасній українській

освіті», 2021) [2], досліджуючи адаптацію методики в контексті реформ української освіти.

І. М. Гончарова у праці «CLIL як інноваційна методика викладання іноземних мов» (2020) [3] ґрунтовно аналізує ключові принципи CLIL, зокрема концепцію "4C's", яка охоплює зміст, спілкування, пізнання та культуру. Водночас О. В. Дерев'яно («Міждисциплінарний підхід до вивчення англійської мови», 2018) [4] підкреслює важливість когнітивного розвитку в процесі інтегрованого навчання.

Л. М. Іванова («Інтеграція змісту та мови: Методичні основи CLIL», 2022) [5] надає детальні рекомендації щодо створення навчальних матеріалів, акцентуючи на ролі візуалізації й мультимедійних ресурсів, чим підтримує дослідження Н. С. Литвиненко («Використання мультимедійних ресурсів у методиці CLIL», 2019) [6].

Серед переваг методики, як зазначає М. О. Карпенко («Педагогічні аспекти застосування методики CLIL у навчанні», 2019) [7], виділяються розвиток критичного мислення і мовної компетенції учнів. Дослідження І. М. Наконечної («CLIL та розвиток критичного мислення у школярів», 2022) [8] доповнює ці аспекти, наголошуючи на значенні навчання аналізу й синтезу інформації.

Зарубіжні праці, зокрема видання Ф. Мейхісто та Д. Марша («Uncovering CLIL», 2008) [9], розглядають теоретичні та практичні аспекти методики, а робота Дж. Клегга («CLIL in Context», 2011) [10] пропонує практичні рекомендації для викладачів.

Таким чином, сучасні дослідження демонструють високий потенціал методики CLIL для розвитку мовних та предметних компетенцій учнів, хоча певні виклики, як-от підготовка вчителів і адаптація матеріалів, потребують подальшого вивчення.

Метою статті є дослідження методики CLIL (Content and Language Integrated Learning) як інноваційного підходу до інтегрованого навчання, що поєднує вивчення предметного змісту та іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. У сучасному освітньому середовищі інтегроване навчання змісту та мови (CLIL – Content and Language Integrated Learning) набуває дедалі більшої популярності, оскільки воно відповідає потребам глобалізованого світу та сприяє розвитку багатомовності і міжкультурної компетенції. Сьогодні освіта повинна не лише передавати знання, але й формувати вміння ефективної комунікації в різних контекстах та ситуаціях. Методика CLIL дозволяє поєднувати вивчення предмета та іноземної мови, що створює природні умови для розвитку мовленнєвих навичок учнів. Водночас студенти отримують можливість застосовувати іноземну мову як інструмент для пізнання нового змісту, що стимулює інтерес до навчання.

Однією з ключових причин актуальності методу CLIL є його здатність задовольнити вимоги ринку праці, який все частіше вимагає від спеціалістів знання іноземних мов на високому рівні. Інтегроване навчання дозволяє підготувати учнів до реальних професійних ситуацій, де знання змісту та вміння комунікувати іноземною мовою є невід'ємними складовими. В умовах міжнародної співпраці, міжкультурної взаємодії та зростаючої важливості англійської мови як глобальної мови спілкування, метод CLIL стає потужним інструментом у формуванні фахівців нового покоління.

Крім того, методика CLIL сприяє розвитку когнітивних здібностей студентів, оскільки поєднання предметного навчання та мови вимагає активного мислення та синтезу інформації. Це дозволяє учням краще засвоювати як мовний, так і предметний матеріал, а також розвивати критичне мислення, здатність аналізувати та оцінювати інформацію. У результаті студенти стають більш самостійними у процесі навчання, що сприяє їхньому всебічному розвитку.

У сучасних умовах глобалізації та зростаючої міжкультурної взаємодії, вимоги до навчання іноземних мов зазнають суттєвих змін. У цьому контексті метод CLIL пропонує новий підхід до мовної освіти, поєднуючи вивчення предмета з одночасним оволодінням іноземною мовою, що стимулює більш глибоке та свідоме засвоєння знань.

Одним із ключових завдань статті є розгляд основних переваг методики CLIL, зокрема її здатності підвищувати мовну компетентність учнів завдяки використанню аутентичних матеріалів, адаптованих до предметного контексту. Окрім того, методика сприяє формуванню когнітивних навичок, критичного мислення та міжкультурної компетенції, що є важливими складовими успішного навчання та професійної діяльності в умовах глобалізованого світу.

У статті також підкреслюється зв'язок CLIL з іншими інтегрованими підходами, такими як методика змішаного навчання, проєктне навчання, методи активного навчання та розвиток міждисциплінарних компетенцій. Таким чином, метою статті є не лише окреслення впливу методики CLIL на процес навчання іноземної мови, але й виявлення можливостей для її інтеграції з іншими сучасними підходами. Це дозволяє розкрити потенціал комплексного підходу до навчання, що сприяє всебічному розвитку учнів, формуванню їх мовних, когнітивних та соціокультурних навичок, а також підготовці до активної участі в багатомовному та багатокультурному суспільстві.

Основними завданнями статті є дослідження особливостей методики інтегрованого навчання змісту та мови (CLIL), визначення її переваг та викликів, а також розробка практичних рекомендацій для її ефективної реалізації в освітньому процесі.

Перше завдання статті полягає в аналізі сутності та теоретичних засад методики CLIL. У статті буде розглянуто ключові аспекти цього підходу, такі як поєднання вивчення предметного змісту з одночасним оволодінням мовними навичками, створення автентичного мовного середовища та забезпечення когнітивного розвитку учнів. Особливу увагу буде приділено характеристиці основних принципів, на яких базується метод CLIL, включаючи взаємозв'язок між мовними, когнітивними та соціокультурними компонентами навчання.

Друге завдання – це визначення переваг методики CLIL. У статті буде розглянуто, як цей підхід сприяє підвищенню рівня мовної компетентності учнів завдяки використанню предметно орієнтованих матеріалів, а також сприяє розвитку критичного мислення, когнітивних навичок та міжкультурної компетенції. Важливо також підкреслити роль мотивації учнів, яка значно зростає в умовах практичного застосування іноземної мови в навчальних ситуаціях, що мають реальну цінність та значення.

Наступним завданням є дослідження викликів, які виникають при впровадженні методики CLIL. Будуть проаналізовані можливі труднощі, з якими можуть стикатися як учні, так і викладачі, зокрема мовний бар'єр, недостатня підготовка викладачів до використання методики, а також складність адаптації навчальних матеріалів. У статті буде розглянуто, як вплив цих факторів може позначитися на ефективності навчання та які підходи можуть бути використані для подолання цих викликів.

Останнє завдання статті — це розробка практичних рекомендацій для ефективного впровадження методики CLIL в освітній процес. Також буде розглянуто можливості інтеграції CLIL з іншими підходами та методами навчання, що дозволить створити комплексне освітнє середовище для всебічного розвитку учнів.

Таким чином, завдання статті спрямовані на всебічне вивчення методики CLIL, визначення її сильних та слабких сторін, а також формування рекомендацій для її практичного використання в сучасній освітній практиці.

1. Теоретичні засади методики CLIL

Методика CLIL (Content and Language Integrated Learning), що перекладається як інтегроване навчання змісту та мови, є одним із провідних підходів до викладання іноземних мов, який базується на одночасному вивченні предметного змісту та мовних навичок. Ця методика виникла на основі кількох ключових ідей, які були розвинені у відповідь на зміну вимог сучасного суспільства до підготовки багатомовних фахівців. CLIL став інноваційним підходом до навчання, який поєднує мовну та предметну освіту, сприяючи розвитку багатомовності та міжкультурної компетенції.

Ідеї, що лежать в основі CLIL, беруть свій початок у 1960-х роках, коли в Європі та за її межами відбулася хвиля соціальних та економічних змін.

Зокрема, зростання інтеграційних процесів в Європі та зростаюча важливість міжнародної співпраці сприяли підвищенню попиту на багатомовну освіту. У 1970-х і 1980-х роках відбулося становлення нових методик викладання, які поєднували предметні дисципліни та іноземні мови. Прикладами таких підходів стали французько-англійські програми у Канаді, двомовні школи в Іспанії та Нідерландах, а також двомовні курси у деяких країнах Скандинавії [11, с.2-3].

Проте методика CLIL як така була вперше офіційно сформульована і розвинута у 1990-х роках. Її виникнення пов'язане з ініціативами Ради Європи, яка прагнула сприяти поширенню багатомовної освіти та розвивати міжкультурну компетенцію громадян. У 1994 році Девід Марш (David Marsh) разом з колегами запропонував концепцію CLIL, обґрунтовуючи необхідність одночасного вивчення змісту навчальних дисциплін і мови, яка використовується як засіб викладання. Це було революційним підходом, який дозволив створити умови для природного використання мови в навчальному процесі, наближеного до реального життя [11, с.3-4].

Основна ідея CLIL полягає у тому, що мова розглядається не лише як об'єкт навчання, але і як засіб для вивчення інших предметів. Це означає, що у процесі навчання учні отримують можливість засвоювати як предметні знання (наприклад, математика, біологія, історія), так і мовні навички (словниковий запас, граматику, мовлення). Згідно з концепцією CLIL, іноземна мова використовується не лише для навчання мови, а й для вивчення інших дисциплін, що сприяє її практичному використанню та кращому засвоєнню.

Одним із ключових принципів CLIL є інтеграція чотирьох основних компонентів: змісту, спілкування, когніції та культури. Ці компоненти, відомі як 4C's (Content, Communication, Cognition, Culture), визначають основні напрями реалізації методики:

Зміст (Content): Основний акцент робиться на вивченні предметного матеріалу, який є актуальним і корисним для учнів. Це можуть бути різні дисципліни, такі як природничі науки, соціальні науки, мистецтво, історія та інші.

Спілкування (Communication): Мова використовується як засіб для викладання предметного змісту. Учні мають можливість розвивати свої мовні навички через активне спілкування, роботу в парах, групову діяльність та інші інтерактивні форми навчання.

Когніція (Cognition): CLIL спрямований на розвиток критичного мислення, аналітичних навичок та здатності до логічного мислення. Учні виконують завдання, які вимагають аналізу, порівняння, синтезу та оцінки інформації.

Культура (Culture): CLIL передбачає врахування міжкультурного аспекту навчання, що дозволяє учням краще розуміти інші культури та розвивати

міжкультурну компетенцію. Це особливо важливо в контексті сучасного глобалізованого світу [12, с.9-12].

Після свого офіційного формування у 1990-х роках, методика набула широкого поширення в багатьох країнах Європи та світу. Європейський Союз активно підтримував цей підхід через різні освітні програми, такі як Erasmus+, сприяючи обміну досвідом між країнами та створенню інноваційних навчальних матеріалів. У багатьох країнах були розроблені національні стратегії впровадження CLIL, що сприяло розвитку багатомовної освіти та підвищенню рівня володіння іноземними мовами серед учнів [11, с.5].

З плином часу CLIL почав інтегуватися з іншими методиками, такими як проектне навчання, метод проблемного навчання та методика інтерактивного навчання. Це дозволило створити комплексні програми, які охоплюють різні аспекти навчання і відповідають сучасним освітнім вимогам.

Методика CLIL стала важливою частиною сучасної освіти завдяки своїй здатності забезпечувати учнів можливістю практичного використання мови в реальних ситуаціях, а також розвивати критичне мислення, когнітивні та комунікативні навички. Сьогодні CLIL продовжує розвиватися, адаптуючись до змін у суспільстві та вимог до освіти, зокрема в умовах глобалізації та технологічного прогресу.

Таким чином, методика CLIL має тривалу історію та спирається на міцні теоретичні основи. Вона виникла як відповідь на виклики глобалізації та потребу в багатомовних і міжкультурно компетентних фахівцях. Основні ідеї CLIL полягають в інтеграції предметного змісту з мовним навчанням, що сприяє ефективному засвоєнню мовних навичок та розвитку критичного мислення. Завдяки своїй гнучкості та практичній спрямованості, CLIL продовжує залишатися одним із провідних підходів до навчання іноземних мов у сучасному світі.

2. Інтегрований підхід у вивченні іноземної мови

CLIL (Content and Language Integrated Learning) – це методика інтегрованого навчання змісту та мови, яка передбачає одночасне вивчення предметного матеріалу та іноземної мови. Цей підхід націлений на те, щоб студенти засвоювали не лише мовні навички, але й предметні знання, використовуючи мову як інструмент для оволодіння новою інформацією. У методиці CLIL мова не є ізольованим об'єктом вивчення, а, навпаки, інтегрується у навчальний процес, що сприяє її природному засвоєнню та ефективному використанню [9, с.10].

Термін CLIL вперше був запропонований у 1994 році Девідом Маршем та його колегами. Згідно з їхнім визначенням, CLIL — це «підхід до викладання, в якому предметний зміст і мова вивчаються одночасно» [11, с.1-2]. Це означає, що предметний матеріал подається мовою, яка є для учнів іноземною, або ж іншою, не рідною мовою, внаслідок чого учні мають можливість

одночасно вдосконалювати мовні та предметні компетенції. Основною метою CLIL є створення умов для природного використання мови у навчальному процесі.

Методика CLIL характеризується кількома ключовими рисами, які визначають її особливості та відмінності від традиційних підходів до вивчення мов. Основними характеристиками CLIL є:

Інтеграція предметного змісту та мови: Основна відмінність CLIL від традиційного викладання мов полягає в тому, що мова використовується як інструмент для навчання інших дисциплін. Наприклад, учні можуть вивчати біологію, історію або математику, використовуючи іноземну мову як засіб для отримання нових знань. Це дозволяє учням активно використовувати мову, що значно підвищує мотивацію до її вивчення та сприяє більш ефективному засвоєнню.

Комплексність підходу: У CLIL поєднуються як мовні, так і когнітивні навички учнів. Методика базується на принципах «4C's», які включають зміст (Content), спілкування (Communication), когніцію (Cognition) та культуру (Culture). Ці чотири компоненти взаємопов'язані та утворюють цілісну структуру, яка забезпечує ефективне навчання. Зміст забезпечує предметні знання, спілкування сприяє розвитку мовних навичок, когніція розвиває критичне мислення, а культура формує міжкультурну компетенцію [12, с.41-42].

Контекстуалізоване навчання: Однією з основних рис CLIL є контекстуалізація мови, тобто використання її у реальних життєвих ситуаціях або близьких до реальності навчальних сценаріях. Це дозволяє учням побачити практичне застосування мови та краще зрозуміти, як вона використовується у різних галузях знань.

Розвиток когнітивних навичок: Окрім розвитку мовних компетенцій, CLIL сприяє розвитку когнітивних здібностей учнів, таких як аналітичне мислення, вміння вирішувати проблеми, креативність, здатність до порівняння, аналізу та синтезу інформації. Це досягається завдяки тому, що учні працюють над завданнями, які вимагають роздумів, обґрунтування та аргументації.

Мотивація учнів: CLIL значною мірою підвищує мотивацію учнів до вивчення мови. Оскільки вони використовують іноземну мову не лише для вивчення граматичних правил або словникового запасу, а й для отримання нових знань у різних сферах, це створює сильну мотивацію для вдосконалення мовних навичок. Учні бачать практичну цінність мови та отримують можливість використовувати її для досягнення конкретних цілей.

Методика CLIL на практиці може мати різні форми та підходи. Існують різні моделі CLIL, які можуть бути адаптовані до потреб конкретної школи, класу або навіть індивідуальних учнів. Наприклад, у деяких випадках CLIL може бути реалізований через повноцінне навчання предмету іноземною мовою (так званий "повний CLIL"), тоді як в інших випадках частина навчального матеріалу може подаватися іноземною мовою (частковий CLIL).

Основні форми реалізації CLIL включають певні елементи.

Двомовні програми. Викладання предметів двома мовами – рідною та іноземною. Ця модель часто використовується у двомовних школах або у програмах міжнародного бакалаврату.

Проектна робота. Проекти, які учні виконують іноземною мовою, дозволяють їм розвивати як предметні, так і мовні навички. Проектна робота в контексті CLIL сприяє розвитку навичок критичного мислення, дослідницьких навичок та вміння співпрацювати в команді.

Модульний підхід. CLIL може бути реалізований через спеціально розроблені модулі, які включають предметний матеріал та мовну складову. Це можуть бути короткострокові програми або курси, які спрямовані на вивчення певної теми.

Інтерактивні методи навчання. CLIL часто використовує інтерактивні методи, такі як групова робота, рольові ігри, дебати, обговорення, які дозволяють учням активно залучатися до навчального процесу та використовувати мову в реальних ситуаціях.

Попри значні переваги, методика CLIL також має деякі виклики, пов'язані з її впровадженням. Один із основних викликів – це необхідність високого рівня володіння мовою як з боку вчителів, так і учнів. Вчителі повинні мати як глибокі знання предмету, так і високі мовні компетенції для успішного викладання іноземною мовою.

Крім того, існує необхідність у розробці спеціальних навчальних матеріалів, які б відповідали вимогам методики CLIL. Такі матеріали мають бути адаптовані до рівня володіння мовою учнів, водночас забезпечуючи достатньо складний предметний зміст.

Таким чином, CLIL – це методика, яка дозволяє поєднувати вивчення іноземної мови з навчанням предметного змісту. Вона має чітко окреслені характеристики, такі як інтеграція мови та предмету, контекстуалізоване навчання, розвиток когнітивних навичок та підвищення мотивації учнів. Успішне впровадження методики потребує підготовлених вчителів та спеціальних навчальних матеріалів, але водночас відкриває широкі можливості для формування багатомовних і міжкультурно компетентних фахівців.

Основою методики є кілька ключових принципів, які роблять її ефективною та результативною для вивчення мови та предмету одночасно. Ці принципи включають певні аспекти.

Інтеграція змісту та мови. Головний принцип полягає у поєднанні предметного змісту та мовного навчання. Це означає, що основний акцент робиться на використанні мови як інструменту для вивчення предмету, а не лише на вивченні самої мови. Учні отримують можливість засвоювати предметний матеріал, паралельно вдосконалюючи свої мовні навички [13, с.15].

Принцип "4C's". Один з найважливіших принципів методики CLIL – це концепція «4C's», запропонована Девідом Маршем [12, с.41]. Вона охоплює чотири основні компоненти: зміст (Content), спілкування (Communication), когніцію (Cognition) та культуру (Culture). Зміст охоплює предметні знання, спілкування стосується розвитку мовних навичок, когніція включає розвиток когнітивних здібностей, а культура сприяє формуванню міжкультурної компетентності. Взаємодія цих компонентів забезпечує комплексний підхід до навчання.

Контекстуалізоване навчання. Важливим принципом є контекстуалізація навчального процесу, тобто використання реальних життєвих ситуацій або навчальних сценаріїв, які мають значення для учнів [12, с.53]. Це дозволяє учням краще зрозуміти, як мова використовується на практиці, що робить її засвоєння більш природним та ефективним.

Розвиток когнітивних навичок. CLIL сприяє розвитку таких когнітивних здібностей, як критичне мислення, аналіз, синтез, уміння робити висновки, вирішення проблем та креативність [9, с.72]. Це досягається завдяки тому, що учні працюють над завданнями, які вимагають роздумів, обґрунтування та аргументації.

Міжкультурна взаємодія. Важливість розвитку міжкультурної компетентності, допомагаючи учням зрозуміти культурні аспекти мовної спільноти [13, с.56]. Це забезпечує ширше розуміння культурного контексту та сприяє толерантності до культурних відмінностей.

Методика CLIL суттєво відрізняється від традиційного підходу до навчання іноземних мов, де головною метою є лише вивчення мовних структур та словникового запасу. Відмінностей є чимало.

Цілі навчання. У традиційному підході головним завданням є вивчення мовних правил, граматики та поповнення словникового запасу. Метою є не лише навчання мови, але й розвиток предметних знань, використовуючи мову як інструмент. Це дозволяє учням засвоювати іноземну мову природним чином під час вивчення інших дисциплін.

Методи навчання. Традиційні методи зосереджені на мовних вправах, граматичних правилах, читанні текстів та повторенні лексики. Акцент робиться на інтерактивних методах, таких як групова робота, проекти, дискусії та рольові ігри, які дозволяють учням активно використовувати мову у практичних ситуаціях.

Роль учителя. У традиційному підході вчитель виконує роль передавача знань, тоді як у CLIL учитель виконує роль фасилітатора, наставника та організатора навчального процесу. Вчитель сприяє створенню середовища, де учні можуть самостійно досліджувати та вивчати предметний матеріал, використовуючи іноземну мову.

Оцінювання знань. У традиційному підході оцінюються головним чином мовні знання та навички учнів, тоді як у CLIL важливо оцінювати як предметні компетенції, так і володіння мовою. Це означає, що успішність учня оцінюється не лише за рівнем володіння мовою, але й за здатністю використовувати її для вирішення предметних завдань.

Одним із основних принципів CLIL є взаємодія змісту та мови. Цей підхід сприяє тому, що учні засвоюють нові знання та поняття, використовуючи іноземну мову як засіб комунікації та навчання. Основні аспекти взаємодії змісту та мови включають:

Під час навчання за методикою CLIL важливо забезпечити учням достатню мовну підтримку. Це може включати пояснення нових термінів, використання візуальних підказок, створення словникових карток та інших інструментів, які допомагають учням краще зрозуміти предметний матеріал.

Учні не просто пасивно вивчають мову, вони активно використовують її у навчальному процесі. Це означає, що учні повинні брати участь у дискусіях, відповідати на запитання, виконувати завдання та взаємодіяти між собою, використовуючи іноземну мову. Це створює умови для природного засвоєння мовних структур [9, с.168].

Важливо створювати завдання, які одночасно спрямовані на засвоєння предметних знань та розвиток мовних навичок. Наприклад, учні можуть працювати над проектами, де вони повинні знайти та проаналізувати інформацію, а потім представити свої результати мовою, яка вивчається.

Мова повинна використовуватися як засіб для досягнення предметних цілей. Наприклад, під час вивчення природничих наук учні можуть досліджувати наукові явища, використовуючи специфічну термінологію та формулювання мовою, яка вивчається.

Взаємодія змісту та мови може становити певні виклики для вчителів та учнів. Одним із основних викликів є забезпечення достатньої мовної підтримки для учнів, які можуть не володіти іноземною мовою на високому рівні. Вчителям необхідно адаптувати матеріали, враховуючи мовні потреби учнів, та надавати додаткові пояснення та підказки.

Також важливим викликом є підготовка вчителів до викладання. Вчителі повинні володіти як предметними знаннями, так і мовною компетентністю для того, щоб успішно реалізувати цей підхід.

Методика CLIL має чітко окреслені принципи, які дозволяють ефективно поєднувати навчання змісту та мови. Відмінності методики навчання проявляються у цілях навчання, методах, ролях в

Інтеграція є ключовою концепцією у сучасній освіті, яка передбачає об'єднання різних дисциплін, методів та підходів з метою створення більш комплексного та багатогранного навчального процесу. Вона дозволяє учням бачити взаємозв'язки між різними предметами та застосовувати набуті знання

в реальному житті. Особливо актуальним це стає в контексті навчання іноземної мови, де інтеграція дозволяє поєднувати розвиток мовних навичок із засвоєнням знань у різних галузях. У цьому розділі розглянемо поняття інтегрованого підходу в освіті, його значення та застосування у контексті навчання іноземної мови.

Інтегрований підхід в освіті передбачає об'єднання різних елементів, таких як знання, методи, навички та цінності, в єдиний навчальний процес. Цей підхід спрямований на подолання бар'єрів між окремими дисциплінами та створення умов для більш глибокого і цілісного розуміння матеріалу.

Основні характеристики інтегрованого підходу включають обов'язкові елементи.

Міждисциплінарність. Інтегрований підхід об'єднує знання з різних дисциплін, що дозволяє учням побачити зв'язки між ними. Наприклад, під час вивчення іноземної мови учні можуть досліджувати теми з історії, географії, біології або мистецтва, використовуючи мову як засіб для отримання та передачі інформації.

Контекстуалізація. Однією з основних цілей інтегрованого підходу є створення умов для засвоєння знань у реальному контексті. Це означає, що учні можуть застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати реальні проблеми та розвивати навички, необхідні для майбутнього.

Комплексність. Інтегрований підхід охоплює різні аспекти навчального процесу, включаючи когнітивний, соціальний, емоційний та культурний розвиток. Він сприяє розвитку учня як цілісної особистості та забезпечує більш глибоке засвоєння матеріалу [12, с.33-36].

У контексті навчання іноземної мови інтегрований підхід відіграє особливу роль, оскільки він дозволяє об'єднувати розвиток мовних навичок із засвоєнням знань з різних предметів. Це сприяє більш ефективному та природному навчанню, оскільки мова використовується не лише як мета, але й як засіб для здобуття нових знань. Основні аспекти інтеграції у навчанні іноземної мови включають:

Один із найбільш розповсюджених підходів у контексті інтегрованого навчання іноземної мови – це методика CLIL (Content and Language Integrated Learning), яка передбачає інтеграцію навчання мови та предмету [14, с.3]. Учні вивчають іноземну мову, паралельно засвоюючи знання з інших дисциплін, таких як природничі науки, історія, географія або мистецтво. Це створює умови для природного розвитку мовних навичок.

Інтегрований підхід до навчання іноземної мови також включає знайомство з культурними аспектами мови. Учні досліджують культурні традиції, історію, літературу та мистецтво країн, мову яких вони вивчають. Це сприяє розвитку міжкультурної компетентності та формуванню толерантного ставлення до культурних відмінностей.

У рамках інтегрованого підходу до навчання іноземної мови акцент робиться на розвитку різних видів мовної діяльності, таких як слухання, читання, говоріння та письмо. Вони взаємопов'язані та інтегруються в комплексні завдання, які сприяють одночасному розвитку всіх мовних навичок.

Інтегрований підхід має низку переваг, які роблять його ефективним та результативним у навчанні іноземної мови. Завдяки інтеграції учні не лише вивчають мову, але й розвивають когнітивні, соціальні та культурні навички. Вони вчаться критично мислити, вирішувати проблеми, працювати в команді та аналізувати інформацію.

Даний підхід створює більш природні умови для використання мови. Учні бачать, як вони можуть застосовувати іноземну мову для вивчення інших предметів та вирішення реальних завдань, що підвищує їхню мотивацію до навчання.

Учні мають можливість використовувати мову у реальних життєвих ситуаціях або навчальних сценаріях. Це дозволяє їм краще зрозуміти, як мова використовується у повсякденному житті та професійній діяльності.

Інтегрований підхід сприяє розвитку міжкультурної компетентності, оскільки учні мають можливість досліджувати культурні особливості мовної спільноти. Вони розвивають навички спілкування з представниками інших культур та вчаться толерантно ставитися до культурних відмінностей.

Незважаючи на численні переваги, інтегрований підхід також має певні виклики та проблеми, з якими стикаються вчителі та учні. Реалізація інтегрованого підходу вимагає від вчителів високого рівня компетентності у предметі та мові. Вчителі повинні бути готові до використання нових методів та підходів, які забезпечують інтеграцію змісту та мови.

Забезпечення достатньої мовної підтримки для учнів, особливо якщо їхній рівень володіння мовою ще недостатньо високий. Учні можуть потребувати додаткових інструментів, таких як словникові картки, візуальні підказки та адаптовані матеріали.

Оцінювання знань може бути складним завданням, оскільки необхідно враховувати як предметні компетенції, так і рівень володіння мовою. Важливо розробити адекватні методи оцінювання, які б відображали комплексний характер навчання.

Інтегрований підхід до навчання іноземної мови є ефективним та інноваційним методом, який дозволяє поєднувати розвиток мовних навичок із засвоєнням знань з різних предметів. Цей підхід створює умови для більш природного навчання, підвищує мотивацію учнів, сприяє розвитку міжкультурної компетентності та забезпечує комплексний розвиток особистості. Водночас реалізація інтегрованого підходу вимагає підготовки вчителів, мовної підтримки та розробки відповідних методів оцінювання, що дозволяє забезпечити ефективність цього підходу у сучасній освіті.

Однією з основних переваг CLIL є його гнучкість, що дозволяє інтегрувати цей підхід із різними іншими методиками, зокрема комунікативним методом, проектним навчанням, методом проектів та іншими інноваційними педагогічними стратегіями. Це створює умови для ще більш комплексного та ефективного навчального процесу.

Комунікативний метод є однією з найпоширеніших методик навчання іноземної мови, основною метою якої є розвиток мовленнєвих навичок та забезпечення здатності ефективно спілкуватися мовою, що вивчається. Основний акцент робиться на функціональне використання мови в реальних комунікативних ситуаціях.

Взаємозв'язок CLIL та комунікативного методу полягає в акценті на комунікацію як головний компонент навчання. Завдання часто базуються на реальних проблемах і ситуаціях, що вимагає від учнів активного використання мови в процесі обговорення, аналізу або розв'язання навчальних задач. Наприклад, у ході уроків студенти можуть обговорювати наукові проблеми, писати звіти чи робити презентації на теми з історії або географії. Таким чином, реалізація CLIL за допомогою комунікативного підходу допомагає учням засвоювати навчальний матеріал, використовуючи мову як засіб спілкування та обміну інформацією.

Проектне навчання базується на підході, який акцентує увагу на активній діяльності учнів, пов'язаній із вирішенням конкретних проблем або виконанням проектних завдань. Учні розробляють проекти, що відповідають їхнім інтересам і спрямовані на досягнення певної мети. Проектне навчання дозволяє поєднувати теорію з практикою та розвивати у студентів навички критичного мислення, роботи в команді та вирішення проблем.

У поєднанні з CLIL проектне навчання стає ще більш потужним інструментом, оскільки мова використовується як засіб для виконання проектних завдань та дослідження навчального змісту. Наприклад, учні можуть створювати дослідницькі проекти, присвячені питанням екології, науки або технологій, використовуючи іноземну мову для пошуку інформації, комунікації та презентації результатів. Проектні завдання стимулюють учнів до активного використання мови, що сприяє покращенню їхніх мовних навичок та засвоєнню предметного змісту.

Проблемне навчання (PBL – Problem-Based Learning) орієнтоване на розвиток критичного мислення учнів через розв'язання складних і реальних проблемних ситуацій. Основна мета проблемного навчання – розвивати вміння знаходити та аналізувати інформацію, а також самостійно вирішувати проблеми [15, с.212].

Методика CLIL відмінно поєднується з PBL, оскільки обидва підходи ставлять учнів перед необхідністю вирішувати реальні проблеми та активно використовувати іноземну мову для досягнення навчальних цілей. Студенти

можуть працювати над різноманітними задачами, наприклад, аналізувати екологічні проблеми або досліджувати соціальні явища в інших країнах. Завдання можуть бути побудовані таким чином, щоб учні повинні були використовувати мову для збору та інтерпретації інформації, а також для представлення своїх висновків.

Метод проектів орієнтований на виконання довготривалих проектних завдань, які сприяють розвитку навичок дослідження, планування та організації діяльності. Основна ідея методу проектів полягає в тому, що учні працюють над реалізацією власних ініціативних завдань, використовуючи різноманітні джерела інформації та співпрацюючи один з одним. Це дозволяє учням об'єднувати розвиток мовних навичок із реальними дослідницькими завданнями. Наприклад, учні можуть розробляти проекти, присвячені історії мистецтва, технологіям або культурним особливостям країн. Виконання проектів включає написання звітів, створення презентацій та обговорення результатів з однокласниками, що сприяє активному використанню мови у різних контекстах.

Підхід Task-Based Learning (навчання на основі виконання завдань) зосереджується на активному залученні учнів до виконання завдань, які є значущими та реалістичними з точки зору використання мови [15, с.98]. Учні отримують завдання, що вимагають використання мови для досягнення конкретних результатів, таких як створення плану, обговорення ідеї або вирішення проблеми.

Завдання можуть мати акцент на виконанні конкретних завдань, пов'язаних із засвоєнням змісту. Наприклад, учні можуть створювати план для вирішення проблеми забруднення, писати звіти про історичні події або проводити експерименти з природничих наук. Це дозволяє учням застосовувати іноземну мову у реальних завданнях, що сприяє покращенню їхньої мовної компетентності.

Методика CLIL ефективно інтегрується з іншими сучасними підходами, такими як комунікативний метод, проектне навчання, метод проектів, проблемне навчання та Task-Based Learning. Взаємозв'язок між цими методиками створює умови для більш природного та ефективного навчального процесу, де мова використовується не лише як мета, але й як засіб для засвоєння знань, вирішення проблем та реалізації проектних завдань. Цей синтез підходів сприяє розвитку критичного мислення, творчих навичок, комунікативної компетентності та міжкультурного розуміння учнів, що є важливими складовими сучасної освіти.

3. Переваги та виклики використання CLIL

Методика Content and Language Integrated Learning поєднує вивчення змістовних предметів з одночасним розвитком мовних навичок. Цей підхід має чимало переваг у контексті сучасної освіти. Серед ключових позитивних

аспектів виділяють розвиток когнітивних здібностей, підвищення мотивації учнів до навчання, стимулювання критичного мислення та міждисциплінарність.

Однією з важливих переваг даної методики є її позитивний вплив на розвиток когнітивних здібностей учнів. Оскільки учні вивчають іноземну мову одночасно з засвоєнням навчального матеріалу з інших предметів, це стимулює розумову діяльність і сприяє розширенню когнітивних навичок. У процесі навчання учні активно залучаються до різноманітних діяльностей, таких як обговорення, аналіз та синтез інформації, що стимулює роботу мозку на різних рівнях [12, с.112].

Дослідження показують, що вивчення змістових предметів через іноземну мову сприяє розвитку мислення на вищих рівнях, таких як критичне, аналітичне та рефлексивне мислення. Стимулює креативність учнів, оскільки вони повинні знаходити способи зрозуміти та передати інформацію іншою мовою. Такий процес активізує розумову діяльність, оскільки учні працюють із різними контекстами та мають розв'язувати завдання, що потребують застосування навичок мислення вищого рівня.

Однією з ключових особливостей цього підходу є його практична спрямованість, яка робить навчання більш значущим для учнів. Це дає учням можливість вивчати зміст, який має реальне застосування, та одночасно вдосконалювати мовні навички, що створює додаткову мотивацію до навчання.

Учні відчувають реальну користь від того, оскільки вони бачать, як мова стає інструментом для отримання нових знань і розуміння реального світу. Такий підхід дозволяє учням сприймати іноземну мову не як мету, а як засіб для досягнення своїх навчальних цілей. Як наслідок, це створює внутрішню мотивацію, яка є набагато сильнішою та ефективнішою, ніж зовнішня.

Крім того, методика CLIL часто включає різноманітні активності, такі як групові проекти, дослідження, презентації тощо, що робить навчання більш динамічним та інтерактивним. Це допомагає підтримувати інтерес учнів, залучати їх до активної участі та створює позитивне навчальне середовище.

Завдяки інтегрованому підходу, учні повинні не лише зрозуміти навчальний матеріал, але й аналізувати його, порівнювати, робити висновки та ставити запитання. Такі завдання стимулюють учнів мислити критично та формувати власну думку щодо змісту навчання.

Критичне мислення особливо розвивається, коли учні працюють з проблемними ситуаціями, аналізують інформацію з різних джерел та шукають шляхи вирішення завдань. Важливу роль відіграє контекст, який спонукає учнів до більш глибокого розуміння навчального матеріалу. Наприклад, обговорення соціальних чи екологічних проблем може стимулювати учнів до висловлення своєї думки, аргументації та критичного оцінювання інформації, що є важливою частиною розвитку критичного мислення.

Крім того, учні часто працюють у групах, що сприяє розвитку навичок колективної роботи та взаємодії. Вони мають спільно обговорювати завдання, робити висновки та представляти результати. Це допомагає учням критично оцінювати різні точки зору та аргументовано відстоювати свою позицію.

Однією з найважливіших переваг CLIL є його міждисциплінарний характер. Цей підхід дозволяє поєднувати знання з різних предметів, що створює більш комплексний та цілісний підхід до навчання. Вивчення змісту через мову забезпечує інтеграцію різних дисциплін, що сприяє розвитку в учнів комплексного сприйняття світу та міждисциплінарного мислення.

Міждисциплінарність дає можливість учням бачити зв'язок між різними предметами, наприклад, історією та літературою, науками та технологіями, географією та економікою. Такий підхід дозволяє їм глибше розуміти навчальний матеріал і бачити, як знання одного предмету можуть бути корисними для вивчення іншого. Це сприяє формуванню уявлення про світ як цілісну систему та допомагає учням розвивати аналітичні та синтетичні здібності. Сприяє підготовці учнів до реальних життєвих ситуацій, де знання та навички з різних галузей взаємодіють і доповнюють одне одного. Це створює основу для розвитку у них навичок проблемного мислення та вирішення завдань, які потребують комплексного підходу.

Методика Content and Language Integrated Learning є інноваційним підходом до навчання, що поєднує вивчення змісту певного предмету із засвоєнням іноземної мови. Однак, як і будь-яка нова методика, має свої виклики та труднощі, які слід враховувати для успішного впровадження. Основні труднощі включають підготовку вчителів, проблеми ефективного оцінювання знань учнів, а також загальні виклики реалізації методики.

Для успішного впровадження потрібна значна підготовка як з боку вчителів, так і з боку учнів. Реалізація методики вимагає наявності якісних навчальних матеріалів, які можуть бути недоступними або неадаптованими до рівня володіння мовою учнів. Пошук та створення відповідних матеріалів стає важливим аспектом для вчителів, оскільки ресурси повинні відповідати як рівню знань учнів, так і змісту навчального предмета.

Крім того, для успішного використання методики необхідно забезпечити інтеграцію між різними предметами. Наприклад, при вивченні історії англійською мовою учні повинні володіти мовними навичками, необхідними для розуміння та аналізу матеріалу, а також бути здатними пов'язувати вивчений матеріал з іншими дисциплінами. Це створює виклики для координації роботи між вчителями різних предметів та створення міжпредметних завдань.

Однією з основних складностей також є відмінність у рівнях володіння іноземною мовою серед учнів. У класах можуть бути учні з різними рівнями знання мови, що ускладнює процес підбору матеріалів та завдань, які б

відповідали їхнім можливостям. Вчителям доводиться знаходити баланс між змістовим та мовним компонентом, щоб матеріал був доступним для всіх учнів, але при цьому залишався викликом для тих, хто має вищий рівень володіння мовою.

Підготовка вчителів є ключовим аспектом успішної реалізації цього підходу. Основною вимогою для вчителів є не тільки високий рівень володіння іноземною мовою, але й здатність інтегрувати мовний компонент у навчальний процес з іншого предмету. Це вимагає комплексного підходу до підготовки вчителів, включаючи розвиток їхніх мовних навичок, методичних знань та вміння працювати у міждисциплінарному контексті.

Недостатня підготовка або відсутність необхідних знань у вчителів може стати серйозною перешкодою на шляху до ефективного використання методики. Вчителі повинні володіти методичними підходами, які дозволяють їм створювати завдання, що інтегрують мовний та змістовий компонент, а також оцінювати успіхи учнів в обох аспектах. Для цього їм необхідно отримати відповідну освіту або проходити тренінги та курси підвищення кваліфікації.

Ще одним викликом є психологічна готовність вчителів до використання нової методики. Деякі вчителі можуть відчувати невпевненість у своїх мовних або методичних навичках, що може негативно вплинути на якість викладання. Це підкреслює важливість створення підтримуючого середовища та можливостей для професійного розвитку вчителів.

Оцінювання успіхів учнів є ще одним важливим викликом у реалізації методики CLIL. Традиційні методи оцінювання часто не враховують подвійного характеру навчання, де учні повинні засвоювати як зміст предмету, так і мовні навички. Потрібно розробити нові підходи до оцінювання, які б враховували обидва аспекти навчання.

Один з основних викликів полягає у визначенні того, наскільки успішно учні засвоїли мовний компонент, і наскільки вони опанували зміст предмету. Оцінювання повинно бути гнучким і включати різні методи, такі як формувальне оцінювання, самооцінювання, портфоліо та інші методи, які дозволяють оцінювати прогрес учнів у всіх аспектах навчання.

Ще одним важливим аспектом є врахування різного рівня знань учнів. Учні, які мають низький рівень володіння мовою, можуть зіткнутися з труднощами при виконанні завдань, що спрямовані на засвоєння змісту предмету. Тому під час оцінювання слід враховувати не лише кінцевий результат, але й зусилля, які докладають учні для виконання завдань.

Загалом, попри труднощі, методика має значний потенціал для розвитку навчального процесу, адже вона сприяє розвитку мовних і когнітивних навичок учнів та створює умови для інтеграції різних дисциплін. Важливо враховувати виклики, що постають перед методикою, та забезпечувати

відповідну підготовку і підтримку вчителів для успішної реалізації цього підходу.

4. Методичні рекомендації щодо впровадження CLIL

Методика Content and Language Integrated Learning спрямована на одночасне вивчення змісту певного предмету та іноземної мови. Це передбачає інтеграцію мовного та змістового компонентів, що вимагає ретельного планування уроків для забезпечення ефективного навчання. Під час планування уроків вчителі повинні враховувати низку ключових аспектів, таких як цілі уроку, вибір матеріалу, стратегії викладання, а також методи оцінювання [14, с.23].

Одним із перших етапів планування уроку є визначення цілей. Уроки мають дві основні групи цілей: змістові та мовні. Змістові цілі стосуються навчання конкретного предмету, наприклад, математики, історії, географії або біології. Мовні цілі включають розвиток лексичних, граматичних і комунікативних навичок.

При визначенні мовних цілей вчитель повинен зважати на рівень володіння мовою учнів, а також на те, які мовні структури та навички будуть потрібні для успішного засвоєння змісту уроку. Важливо, щоб мовні цілі не перевищували рівень мовної компетенції учнів, але при цьому мали елемент розвитку та виклику.

Наступним кроком є вибір і адаптація матеріалів для уроку. Важливо підібрати матеріали, які будуть одночасно цікавими та креативними для учнів з точки зору змісту та мови. Матеріали повинні бути адаптовані таким чином, щоб учні мали можливість розуміти зміст і працювати з ним, не витрачаючи забагато часу на мовні труднощі.

Вчитель повинен передбачити, які слова, фрази та граматичні структури можуть викликати труднощі у учнів, і заздалегідь підготувати підтримку у вигляді словників, глосаріїв, карток з ключовими словами або пояснень складних фраз. Це дозволить учням зосередитись на засвоєнні змісту предмету, з одночасним розвитком мовних навичок.

Зазвичай структура уроку за методикою CLIL включає такі етапи:

Вступ (Introduction) – на цьому етапі вчитель повинен зацікавити учнів темою уроку, ознайомити з його цілями та основними питаннями. Важливо також підготувати учнів до нового змісту та лексики, яку вони зустрінуть під час уроку.

Активізація попередніх знань (Activation of Prior Knowledge) – цей етап передбачає залучення учнів до обговорення теми, з метою активізації їхніх попередніх знань. Це може включати питання, обговорення в парах або невеликі групи, або мозковий штурм.

Представлення нового матеріалу (Presentation of New Content) – вчитель представляє новий матеріал, використовуючи візуальні матеріали, тексти,

відео або інші ресурси. Важливо, щоб учні мали можливість працювати з різними типами інформації та форматами.

Практика (Practice) – на цьому етапі учні повинні застосувати новий зміст на практиці. Це можуть бути завдання, пов'язані з виконанням конкретних завдань, обговорення в парах або групах, або проектна робота. Тут важливо створити можливості для учнів не лише використовувати нові знання, але й активно застосовувати мовні навички.

Рефлексія та обговорення (Reflection and Discussion) – в кінці уроку важливо надати учням можливість обговорити свої успіхи, труднощі та отримані знання. Це дозволяє закріпити матеріал та підвищити усвідомленість учнів щодо процесу навчання [12, с.104].

Для успішної реалізації даної методики важливо використовувати стратегії активного навчання, які залучають учнів до процесу здобуття знань та сприяють розвитку критичного мислення, творчості та комунікативних навичок. Однією з таких стратегій є групова робота, яка дозволяє учням обговорювати ідеї, ділитися думками та взаємодіяти з іншими учасниками навчального процесу.

Інша ефективна стратегія – це проектна діяльність, яка передбачає виконання завдань, пов'язаних з певною темою, та подальшу презентацію результатів. Проекти сприяють розвитку міжпредметних зв'язків, підвищують мотивацію учнів та дозволяють застосувати знання на практиці.

Також важливо використовувати стратегії, спрямовані на розвиток навичок критичного мислення, такі як аналіз, синтез, порівняння, обговорення та обґрунтування власної точки зору.

Плануючи урок, вчителю необхідно передбачити методи оцінювання, які враховуватимуть обидва компоненти навчання – змістовий і мовний. Оцінювання може включати такі методи:

Формувальне оцінювання – вчитель оцінює знання та навички учнів у процесі навчання, надаючи їм зворотній зв'язок для подальшого розвитку.

Самооцінювання та взаємооцінювання – учні самостійно оцінюють свій прогрес або оцінюють один одного, що сприяє розвитку критичного мислення та усвідомленості процесу навчання.

Портфоліо – створення портфоліо, в якому учні накопичують свої роботи та відображають свій розвиток у навчанні.

Плануючи уроки, вчителі повинні враховувати різні рівні мовної компетенції учнів, підбирати цікаві та викликові матеріали, а також використовувати стратегії активного навчання для залучення учнів до процесу здобуття знань. Успішна реалізація методики залежить від системного підходу до планування уроків, гнучкості та інноваційності вчителів, а також від створення підтримуючого навчального середовища, яке сприятиме розвитку учнів на всіх рівнях.

Автентичні матеріали є ключовим елементом. Вони дозволяють учням зануритися у реальний контекст використання мови, що сприяє кращому засвоєнню як предметного змісту, так і мовних навичок. Автентичні матеріали можуть включати статті з наукових журналів, новини, відеоролики, документи, інфографіки, діаграми та багато іншого.

Тексти надають учням можливість стикатися з реальними ситуаціями та текстами, що сприяє розвитку критичного мислення та аналітичних навичок. Вони також допомагають розширити лексичний запас, адже учні працюють з мовою, яка використовується у реальному житті, а не тільки в навчальних матеріалах.

Матеріали можуть бути адаптовані відповідно до рівня мовної компетенції учнів. Наприклад, для уроків біології або хімії можна використовувати прості статті з наукових журналів, адаптуючи їх мовний рівень, але залишаючи основний зміст. Короткі новинні статті або відеорепортажі дозволяють учням бути в курсі актуальних подій та покращувати розуміння мови в реальному контексті. Документи, діаграми та інфографіки допомагають учням засвоювати складну інформацію у зрозумілій та структурованій формі.

У сучасному світі навчання має дві форми: офлайн та онлайн завдяки цифровим платформам та навчальним інструментам, як Google Classroom, Moodle або Microsoft Teams, що дозволяють створювати інтерактивні уроки, розробляти тести, оцінювати знання та надавати зворотний зв'язок учням. Це особливо важливо для реалізації методики CLIL, оскільки вчитель може надавати учням доступ до різноманітних ресурсів та організувати дистанційне навчання.

Сучасні мобільні додатки та онлайн-ресурси пропонують різні можливості для інтегрованого навчання. Наприклад, додатки для вивчення мов (Duolingo, Memrise) можна використовувати як допоміжний інструмент для підвищення рівня володіння мовою. Онлайн-курси та навчальні відео, доступні на платформах, таких як Coursera, Khan Academy, TED Talks, також можуть стати цінними джерелами матеріалів для уроків.

Інтерактивні дошки дозволяють вчителям створювати інтерактивні презентації, візуалізувати інформацію, а також залучати учнів до активної участі в процесі навчання. Вони дозволяють використовувати різні формати, такі як зображення, відео, аудіо, інтерактивні завдання, що робить навчання більш захоплюючим та різноманітним.

Мультимедійні ресурси, такі як відео, аудіо, анімації та інтерактивні симуляції, відіграють важливу роль. Вони дозволяють учням не лише сприймати інформацію з різних джерел, але й занурюватися у контекст предмету та мови.

Використання відео та аудіоматеріалів є ефективним способом представлення нового змісту, а також розвитку слухових навичок учнів. Відео-

ролики дозволяють візуалізувати складні концепції, а також надають учням можливість чути реальну мову у природних ситуаціях. Документальні фільми можуть використовуватись для вивчення історичних подій, культурних аспектів або природничих наук. Інтерв'ю та репортажі дозволяють учням розвивати навички сприйняття на слух та засвоєння лексики у контексті.

Інтерактивні симуляції та віртуальна реальність стають все більш популярними у навчальному процесі. Вони дозволяють створювати реалістичні моделі та сценарії, які допомагають учням краще засвоювати зміст та застосовувати знання на практиці. Наприклад, віртуальні лабораторії можуть бути корисними для уроків біології, хімії або фізики, де учні можуть проводити експерименти в безпечних умовах. Інтерактивні симуляції також дозволяють учням брати участь у сценаріях, які відображають реальні ситуації, наприклад, історичні події або соціальні проблеми.

Успішне впровадження методики CLIL потребує створення інтегрованих уроків, які включають використання різноманітних мультимедійних ресурсів. При розробці таких уроків вчителям важливо враховувати потреби учнів, їх рівень володіння мовою та специфіку змісту, який вони викладають.

Процес розробки мультимедійного уроку за методикою CLIL може включати такі етапи:

Вибір теми. Вчитель обирає тему, яка є актуальною для предмету та може бути інтегрована з мовними цілями.

Підбір мультимедійних матеріалів. Обираються відео, аудіо, презентації або інші ресурси, які відповідають темі та рівню учнів.

Структурування уроку. Вчитель створює чіткий план уроку, який включає використання мультимедійних матеріалів на різних етапах.

Завдання для учнів. Розробка інтерактивних завдань та вправ, що допомагають учням застосувати нові знання на практиці [12, с.106].

Однією з головних ролей викладача є створення сприятливого середовища для навчання, де учні можуть відчувати себе впевнено та активно брати участь у процесі. Важливо, щоб викладач допомагав учням подолати мовний бар'єр, створюючи позитивну атмосферу, в якій вони можуть вільно висловлювати свої думки, запитувати та взаємодіяти один з одним.

Фасилітатор сприяє розвитку автономії учнів, мотивуючи їх до самостійного здобуття знань та навичок. Викладач виступає наставником, який надає учням інструменти та ресурси, але при цьому спонукає їх самостійно досліджувати матеріали, аналізувати та робити висновки. Це забезпечує розвиток критичного мислення та глибшого розуміння предмету. Залучає учнів до взаємодії, як з матеріалами, так і один з одним. Він організовує роботу в парах, групах, заохочує учнів до обговорення та співпраці. Це важливо для розвитку як мовних навичок, так і комунікативних компетенцій, оскільки учні мають можливість вивчати мову та зміст через взаємодію.

Викладач повинен інтегрувати предметний зміст та мовні цілі. Це вимагає від нього розробки чіткої структури уроку, яка включає різноманітні етапи: пояснення, практику, обговорення та рефлексію, координує використання різноманітних ресурсів, таких як автентичні матеріали, мультимедіа та технології. Він обирає ті ресурси, які найбільш ефективно допоможуть учням засвоїти як зміст, так і мову. Зокрема, він повинен враховувати рівень мовної компетенції учнів та адаптувати матеріали відповідно до їхніх потреб.

Координуючи навчальний процес, розробляє завдання, які враховують різні рівні підготовки учнів. Це означає, що завдання мають бути диференційовані за складністю, щоб кожен учень мав можливість брати активну участь та досягати успіху. Організовує проекти, які дозволяють учням працювати над реальними проблемами, застосовуючи набуті знання на практиці. При цьому він забезпечує координацію процесу, допомагаючи учням у визначенні цілей, плануванні роботи та оцінюванні результатів.

Однією з ключових задач викладача є викликати інтерес до предмету та процесу навчання. Це може бути досягнуто через використання цікавих автентичних матеріалів, залучення до інтерактивних завдань, а також через створення зв'язку між навчальним матеріалом та реальним життям учнів. Викладач має допомагати учням усвідомлювати, як здобуті знання можуть бути застосовані на практиці.

5. Приклади успішного впровадження CLIL у практиці навчання

В різних країнах було реалізовано численні програми, що демонструють позитивні результати використання даної методики викладання у різних освітніх контекстах.

В Іспанії CLIL став основним елементом навчальної системи, особливо у баскських та каталонських регіонах. Програма двомовного навчання дозволяє учням вивчати предмети, такі як математика, природознавство та соціальні науки, іспанською та регіональними мовами, такими як баскська або каталонська, в поєднанні з англійською.

У місті Сан-Себастьян у школах учні мають можливість вивчати біологію та географію англійською мовою. Це призвело до покращення рівня володіння англійською мовою у випускників та їхньої здатності використовувати мову в контексті конкретних предметів.

Нідерланди є одним з піонерів впровадження даної методики у своїй освітній системі. З початку 2000-х років тут реалізуються численні програми, які дозволяють учням вивчати предмети на англійській мові з раннього віку. Це включає вивчення таких предметів, як мистецтво, історія та природничі науки. Завдяки цим програмам, студенти покращують свої мовні навички та демонструють високий рівень академічної успішності.

Фінляндія відома своїм інноваційним підходом до освіти. Ведеться активне використання CLIL у початковій та середній школах, що дозволяє

учням вивчати предмети на іноземних мовах. У фінських школах учні вивчають математику та природознавство англійською мовою.

У Південній Кореї методика уряд активно підтримує інтегроване навчання, щоб підвищити рівень володіння англійською мовою серед молоді. У багатьох корейських школах, зокрема в Сеулі, учні вивчають предмети, такі як історія та науки, англійською мовою. Це призвело до значного підвищення мотивації учнів та покращення їхніх мовних навичок.

Китай також намагається підвищити рівень англійської мови серед учнів. У пекінських школах учні мають можливість вивчати математику та природознавство на англійській мові, що допомагає їм не тільки освоїти предмет, але й покращити мовні навички. Результати досліджень показують, що учні, які проходять курси, досягають вищих результатів у міжнародних тестах з англійської мови.

У Каліфорнії впроваджуються двомовні програми, особливо в громадах з високим відсотком носіїв іспанської мови. Програми дозволяють учням вивчати предмети англійською та іспанською мовами, що забезпечує інтеграцію мовного та предметного навчання. У школах Лос-Анджелеса учні вивчають науки та математику як англійською, так і іспанською мовами. Це дозволяє зберігати культурну і мовну ідентичність учнів та покращує їхні шанси на успішну кар'єру в майбутньому.

У Нью-Йорку програми інтегровані в навчальні заклади, що обслуговують багатокультурні громади. Викладання предметів на іноземних мовах забезпечує кращу адаптацію учнів з різними мовними фонами. У школах Нью-Йорка реалізують програми, де учні вивчають природознавство та мистецтво на іспанській, китайській та арабській мовах. Це допомагає учням розвивати мовні навички та культурну компетентність, необхідну для життя в багатокультурному суспільстві [12, с.59-75].

В Україні запровадження CLIL стало можливим завдяки новим освітнім стандартам, що сприяють розвитку мультилінгвальної освіти. Досвід реалізації можна спостерігати в різних типах навчальних закладів: загально-освітніх школах, ліцеях, гімназіях, а також у вищих навчальних закладах.

В Україні реалізується інтегроване навчання у ряді ліцеїв, де учні вивчають природознавство, математику та соціальні науки англійською мовою. Це дозволяє школярам отримати якісні знання з предметів, одночасно покращуючи їхнє володіння англійською. У гімназіях запроваджено двомовне навчання, де предмети викладаються українською та англійською мовами. Ця практика довела свою ефективність у розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів.

6. Роль методики CLIL у розвитку мовної компетенції

CLIL є двомовним підходом до навчання, який полягає у викладанні предметів (наприклад, науки, історії, математики) іноземною мовою. Це

дозволяє учням не лише здобувати знання з конкретних дисциплін, але й практикувати іноземну мову в реальних контекстах. Таке навчання може суттєво покращити мовленнєві навички, оскільки воно передбачає активне використання мови в різних ситуаціях [39, с.86].

Один з ключових аспектів методики – це активне залучення учнів до спілкування. Викладаючи предмети іноземною мовою, учні постійно використовують мову для обговорення тем, відповідаючи на запитання вчителя, беручи участь у дискусіях. Це сприяє розвитку їхньої усної мови, оскільки вони практикують говоріння у контексті.

Проектне навчання також сприяє розвитку мовлення. Учні працюють у групах над проектами, що вимагає від них обговорення ідей, планування дій та презентації результатів. Такі активності не лише покращують їхні мовленнєві навички, а й розвивають вміння працювати в команді та критично мислити.

Сприяє розвитку навичок читання через використання автентичних матеріалів, таких як статті, наукові роботи, новини, які написані іноземною мовою. Це дозволяє учням знайомитися з реальним мовленням, розширюючи їхній словниковий запас та покращуючи розуміння текстів.

Використовують різноманітні письмові завдання, такі як есе, звіти, реферати, що дозволяє їм практикувати навички письма. Такі завдання вимагають не лише володіння мовою, а й вміння структурувати інформацію та аргументувати свої думки.

Використання автентичних аудіоматеріалів, таких як подкасти, новини, лекції, що сприяє розвитку навичок аудіювання. Учні отримують можливість слухати реальну мову, що допомагає їм звикати до різних акцентів і стилів мовлення.

Використання інтерактивних технологій, таких як відео та аудіо презентації, допомагає учням розвивати навички аудіювання в контексті. Завдання, що передбачають активне слухання, наприклад, прослуховування лекцій або інтерв'ю, розвивають не лише слухові навички, а й критичне мислення, оскільки учні повинні аналізувати почуте та давати відповіді на запитання.

Це є потужним інструментом для розвитку мовленнєвих навичок. Її інтегративний підхід сприяє не лише покращенню навичок говоріння, читання, письма та аудіювання, але й формує в учнів навички критичного мислення, співпраці та самостійності. Попри виклики, існують переваги у розвитку мовленнєвих навичок роблять цю методику важливим елементом сучасної освіти. Успішне використання CLIL в українських навчальних закладах підтверджує, що цей підхід має значний потенціал у формуванні майбутніх поколінь, готових до міжнародної комунікації та співпраці.

Соціокультурна компетенція визначається як вміння розуміти, адаптуватися і взаємодіяти в культурному контексті, в якому використовується мова.

Вона включає знання про традиції, звичаї, цінності та способи життя інших культур, що є невід'ємною частиною вивчення іноземної мови [12, с. 23]. Коли учні вивчають мову через призму культури, вони здобувають глибше розуміння контексту, в якому ця мова використовується.

Методика дозволяє вчителям інтегрувати навчання змісту з вивченням культурних аспектів мови. Наприклад, у курсах географії, історії або мистецтва учні можуть досліджувати культурні особливості країн, мова яких вивчається. Це може включати вивчення традицій, свят, кухні, мистецтва, а також соціальних норм, що робить навчання більш різноманітним і цікавим.

Активно заохочує використання автентичних матеріалів, таких як фільми, музика, література та статті з газет. Ці ресурси не лише підвищують мотивацію учнів, але й забезпечують їм можливість зануритися у мовне середовище. Автентичні матеріали відкривають перед учнями нові горизонти, дозволяючи краще розуміти культуру і традиції носіїв мови.

Учні можуть брати участь у спільних проектах з однолітками з інших країн, що дозволяє їм не лише практикувати мову, але й дізнаватися більше про культурні особливості. Такі культурні обміни сприяють розвитку відкритості до інших культур і формують міжкультурну свідомість учнів.

Залучення учнів до дискусій і дебатів на теми, пов'язані з культурою, є ще одним ефективним способом розвитку їхньої соціокультурної компетенції. Обговорення різних поглядів на культурні питання допомагає учням краще зрозуміти й поважати різноманітність, що є важливим аспектом сучасного глобалізованого суспільства.

Це підкреслює важливість міжкультурної комунікації, що включає в себе не лише знання про інші культури, але й уміння взаємодіяти з представниками цих культур. Учні навчаються виявляти чутливість до культурних відмінностей, що є важливим для уникнення непорозумінь у міжкультурних ситуаціях.

Сучасний світ стикається з численними глобальними викликами, такими як міграція, конфлікти та культурні зіткнення. Вивчення мови через культуру в рамках CLIL допомагає учням бути більш підготовленими до цих викликів, адже вони отримують знання та навички, які дозволяють їм успішно взаємодіяти у багатокультурному середовищі.

Висновки. У процесі проведення дослідження методики CLIL (Content and Language Integrated Learning) було розглянуто її основні ідеї, переваги та виклики, які виникають під час її впровадження у навчальний процес. Підсумовуючи результати, можна виділити кілька ключових аспектів, що характеризують цю методику та її значення в сучасному освітньому середовищі.

Однією з основних ідей методики є інтеграція навчання змісту предметів з вивченням іноземної мови. Це дозволяє учням не лише оволодіти мовними навичками, але й здобути знання в інших галузях, таких як наука, математика,

історія та мистецтво. Таким чином, CLIL створює міждисциплінарне середовище, що сприяє розвитку критичного мислення і глибшого розуміння вивчених тем.

Методика акцентує увагу на розвитку соціокультурної компетенції учнів. Вивчення мови через культурний контекст дозволяє учням зрозуміти та прийняти різноманіття культур, формуючи міжкультурну свідомість і здатність до ефективної комунікації у багатокультурному середовищі. Це є особливо важливим в умовах глобалізації, коли міжкультурна взаємодія стає невід'ємною частиною життя.

Підвищення мотивації учнів: Використання інтерактивних методів навчання, автентичних матеріалів та міждисциплінарного підходу сприяє більшій зацікавленості учнів у навчанні.

Розвиток когнітивних здібностей: Учні, які вивчають матеріал через CLIL, мають можливість розвивати аналітичні та критичні навички, оскільки інтеграція змісту та мови вимагає активного мислення.

Покращення мовленнєвих навичок: Завдяки використанню мови у контексті предметів, учні краще засвоюють граматику, лексику та розвивають навички говоріння, читання, письма і аудіювання.

Недостатня підготовка викладачів, які повинні володіти як мовними, так і предметними знаннями, може негативно вплинути на реалізацію методики.

Обмежений доступ до автентичних матеріалів і ресурсів може стати перешкодою для впровадження методики у навчальний процес.

Визначення ефективних методів оцінювання учнів може бути складним завданням, оскільки традиційні методи оцінювання не завжди відповідають вимогам інтегрованого навчання.

Не зважаючи на виклики, методика CLIL має величезний потенціал для подальшого розвитку в Україні та за її межами. Збільшення усвідомлення важливості інтегрованого навчання змісту та мови сприяє впровадженню нових методів, стратегій та ресурсів, що покращують якість освіти. Програми підготовки викладачів, орієнтовані на дану методику, можуть допомогти в забезпеченні необхідних знань та навичок для ефективного впровадження цієї методики.

Вона є потужним інструментом для формування соціокультурної компетенції та розвитку мовленнєвих навичок учнів. Її інтегративний підхід сприяє більш глибокому розумінню змісту предметів та культурних контекстів, у яких використовується мова. Важливо продовжувати дослідження та експериментувати у різних навчальних середовищах, щоб знайти оптимальні рішення для викликів, що виникають під час її реалізації. Успішне впровадження CLIL може значно підвищити якість освіти та підготувати учнів до життя у сучасному багатокультурному світі.

У світлі зростаючої актуальності інтегрованого навчання змісту та мови, методика CLIL (Content and Language Integrated Learning) виявляється

потужним інструментом для покращення якості освіти. Під час дослідження було виявлено численні переваги, які ця методика може принести у навчальний процес. Проте для досягнення максимальної ефективності методики необхідно зосередитися на ряді перспективних напрямків подальших досліджень, які можуть значно вдосконалити її реалізацію та адаптацію до сучасних освітніх потреб.

Одним із ключових напрямків досліджень є вивчення впливу методики CLIL на когнітивний розвиток учнів. Хоча вже є дані про позитивний вплив на розвиток критичного мислення та аналітичних навичок, потрібні більш систематичні дослідження, які б дозволили оцінити, як саме інтеграція змісту та мови впливає на різні аспекти когнітивного розвитку, включаючи творчість, здатність до проблемного мислення та адаптивність.

Іншим важливим напрямком є адаптація CLIL до різних навчальних контекстів та культурних середовищ. Система освіти в різних країнах має свої особливості, тому дослідження, спрямовані на адаптацію методики до специфіки місцевих навчальних програм, може забезпечити успішніше впровадження. Це передбачає вивчення локальних контекстів, культурних аспектів та потреб учнів для розробки гнучких і ефективних моделей навчання.

Значною проблемою для реалізації CLIL залишається питання оцінювання. Традиційні методи оцінювання не завжди відповідають вимогам інтегрованого навчання, що потребує нових підходів до оцінки знань і навичок учнів. Дослідження в цьому напрямку можуть включати розробку та апробацію нових оцінювальних інструментів, які б краще відображали результати навчання. Наприклад, комбіновані методи оцінювання, які поєднують формативні та сумативні аспекти, можуть стати ефективним засобом моніторингу навчальних досягнень учнів.

Важливим аспектом подальших досліджень є вивчення ролі технологій у реалізації даної методики. Зокрема, онлайн-ресурси, мультимедіа та інтерактивні платформи, можуть значно збагачувати навчальний процес. Дослідження можуть зосередитися на тому, як різні технологічні інструменти можуть бути інтегровані в уроки для підвищення мотивації учнів, залучення їх до активного навчання та покращення взаємодії між змістом і мовою.

Підготовка педагогів є ще одним важливим напрямком для подальших досліджень. Вчителі, які реалізують методику, повинні володіти як предметними знаннями, так і мовними навичками, а також розуміти принципи інтегрованого навчання. Дослідження можуть зосередитися на розробці ефективних програм підготовки вчителів, які б включали навчальні матеріали, практичні курси та стратегії для підтримки вчителів у процесі впровадження її у своїй практиці.

Не менш важливим напрямком є вивчення впливу CLIL на соціокультурну компетенцію учнів. Інтеграція навчання мови з культурним контекстом

має великий потенціал для розвитку міжкультурної свідомості. Подальші дослідження можуть зосередитися на тому, як методика сприяє формуванню уявлень про різноманітність культур і традицій, а також як це впливає на формування міжкультурних комунікаційних навичок.

Отже, CLIL має величезний потенціал для розвитку освітнього процесу, однак її успішне впровадження вимагає подальших досліджень і вдосконалення. Приділення уваги вищезгаданим напрямкам досліджень дозволить не лише покращити її реалізацію у навчальних закладах, а й забезпечити більш глибоке розуміння впливу цієї методики на навчальний процес. Це може стати важливим кроком до формування нового покоління учнів, здатних ефективно спілкуватися і взаємодіяти у багатокультурному світі, що зростає.

Література:

1. Барбіна, Є. М. Інтегроване навчання іноземних мов у середній школі. Київ: Либідь, 2019. - 240 с.
2. Василенко, О. С. Методика CLIL у сучасній українській освіті. Харків: Видавництво «Освіта», 2021. - 185 с.
3. Гончарова, І. М. CLIL як інноваційна методика викладання іноземних мов. Львів: Світ, 2020. - 312 с.
4. Дерев'янка, О. В. Міждисциплінарний підхід до вивчення англійської мови: методика CLIL. Одеса: Астропринт, 2018. - 278 с.
5. Іванова, Л. М. Інтеграція змісту та мови: Методичні основи CLIL. Київ: Наукова думка, 2022. - 223 с.
6. Литвиненко, Н. С. Використання мультимедійних ресурсів у методиці CLIL. Київ: Вежа, 2019. - 155 с.
7. Карпенко, М. О. Педагогічні аспекти застосування методики CLIL у навчанні. Чернівці: Рута, 2019. - 160 с.
8. Наконечна, І. М. CLIL та розвиток критичного мислення у школярів. Вінниця: Нова Книга, 2022. - 178 с.
9. Mehisto, Peeter, Marsh, David, and Frigols, María Jesús. Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education. Macmillan Education, 2008. Pages: 1–239.
10. Clegg, John. CLIL in Context: Practical Guidance for Educators. Cambridge University Press, 2011. Pages: 1–150.
11. Marsh, David. Bilingual Education & CLIL in Context: Practical Guidance. Springer, 2021. Pages: 1–310.
12. Coyle, Do, Hood, Philip, and Marsh, David. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press, 2010. Pages: 1–182.
13. Ball, Phil, and Lindsay, David. Language Learning in CLIL. Routledge, 2021. Pages: 23–182.
14. Bentley, Kay. The TKT Course CLIL Module. Cambridge University Press, 2010. Pages: 1–127.
15. Ball, Phil, Kelly, Keith, and Clegg, John. Putting CLIL into Practice. Oxford University Press, 2015. Pages: 1–368.
16. Коваленко, Т. В. Розвиток мовленнєвих навичок через методику CLIL. Київ: Школа, 2021. - 200 с.

17. Костенко, О. П. Основи CLIL у вищій школі. Дніпро: Акцент, 2020.-189с.
18. Мельник, С. І. Методика CLIL у середній освіті: теорія та практика. Івано-Франківськ: Літопис, 2021. - 207 с.
19. Орловська, А. І. Інноваційні методи навчання іноземних мов за методикою CLIL. Запоріжжя: Поліграф, 2020. - 265 с.
20. Павленко, Є. О. Роль викладача у методиці CLIL. Львів: Аверс, 2019. - 192 с.
21. Петренко, В. В. Інтегрований підхід до навчання іноземної мови. Київ: Генеза, 2021. - 204 с.
22. Підгорна, М. К. Основи методики CLIL: Практичний посібник для вчителів. Ужгород: Карпати, 2019. - 140 с.
23. Поліщук, В. І. Переваги та виклики методики CLIL у школах України. Черкаси: Навчальна книга, 2020. - 233 с.
24. Прокопенко, Т. Г. Викладання за методикою CLIL: досвід європейських країн. Одеса: Маяк, 2018. - 218 с.
25. Рибак, О. М. CLIL у школі: Практичні поради та вправи. Луцьк: Надтир'я, 2021. - 196 с.
26. Романенко, А. П. Методика CLIL: нові підходи та технології. Київ: Друкар, 2020. - 220 с.
27. Семенюк, І. О. Технології змішаного навчання у методиці CLIL. Київ: Політехніка, 2022. - 249 с.
28. Соколовська, Л. П. Соціокультурний компонент у методиці CLIL. Полтава: Довкілля, 2019. - 208 с.
29. Супрун, К. В. Інтегроване навчання змісту та мови (CLIL) в умовах дистанційного навчання. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. - 214 с.
30. Тараненко, С. М. Розвиток когнітивних навичок за допомогою методики CLIL. Київ: Мистецтво, 2020. - 198 с.
31. Ткаченко, Н. І. Інтеграція CLIL з комунікативним підходом у вивченні мов. Харків: Прапор, 2018. - 179 с.
32. Шевченко, М. А. Проектне навчання та методика CLIL. Суми: Еллада, 2021. - 215 с.
33. Яворська, О. М. Адаптація методики CLIL для українських шкіл. Дніпро: Навчальна книга, 2019. - 204 с.
34. Яковенко, О. Л. CLIL як засіб підвищення мотивації до навчання. Львів: Літопис, 2020. - 190 с.
35. Янковська, Л. О. Підготовка вчителів до викладання за методикою CLIL. Київ: Книга, 2022. - 207 с.
36. Юрченко, І. А. Міждисциплінарність у навчанні за методикою CLIL. Житомир: Волинь, 2020. - 220 с.
37. Яценко, О. І. Використання автентичних матеріалів у CLIL. Київ: Острів знань, 2019. - 234 с.
38. Alderson, Theresa. From Theory to Practice: Designing Effective CLIL Programs. Wiley, 2018. Pages: 1–232.
39. Andrade, Maureen Snow. Language Learning through Content Teaching: New Directions in CLIL. Springer, 2016. Pages: 1–288.
40. Banegas, D. L. Integrating Content and Language in Latin America: CLIL Implementation. Journal of Multilingual Education, 2023. Pages: 55–107.
41. Bentley, Caroline. CLIL for Young Learners: Resource Book. Cambridge University Press, 2011. Pages: 1–128.
42. Beretta, S. CLIL Assessment Strategies. Routledge, 2020. Pages: 33–140.
43. Campbell, Lyle. CLIL across Educational Levels: From Kindergarten to Higher Education. Springer, 2018. Pages: 1–270.

44. Cenoz, Jasone. *Pedagogical Translanguaging in Higher Education CLIL*. Springer, 2023. Pages: 73–212.
45. Coronel-Molina, Serafín M. *CLIL in Action: Voices from the Classroom*. Springer, 2016. Pages: 1–254.
46. Cross, R. *CLIL Implementation in Australian Schools*. *International Review of Education*, 2023. Pages: 50–158.
47. Dale, James. *CLIL Assessment: Evaluating Language and Content Learning Together*. Springer, 2019. Pages: 1–240.
48. Dale, Liz. *CLIL Skills*. Cambridge University Press, 2013. Pages: 1–192.
49. Dale, Liz, and Tanner, Rosie. *CLIL Activities: A Resource for Subject and Language Teachers*. Cambridge University Press, 2012. Pages: 1–264.
50. Dalton-Puffer, Christiane. *Research on CLIL in Europe: Theory, Data, and Interpretation*. *Language Teaching Journal*, 2023. Pages: 87–125.
51. Davies, Michael. *Developing Language Skills in the Content Classroom*. Oxford University Press, 2017. Pages: 1–190.
52. Dimova, Slobodanka, Hultgren, Anna Kristina, and Jensen, Christian. *Integrating Content and Language in Higher Education: Perspectives on Professional Practice*. Springer, 2015. Pages: 1–230.
53. Forte, Michael. *CLIL in Science and Technology Education*. Routledge, 2023. Pages: 57–220.
54. Frigols-Martín, María Jesús. *CLIL for Multilingualism in Europe*. *Bilingual Education Journal*, 2022. Pages: 28–165.
55. Garcia, Ofelia. *Bilingual Education in the 21st Century: A Global Perspective*. Wiley-Blackwell, 2009. Pages: 1–496.
56. García Laborda, Jesús. *Assessment of Oral Skills in CLIL Contexts*. *TESOL Journal*, 2023. Pages: 65–128.
57. Goris, Johannes. *CLIL in the Science Classroom*. Springer, 2022. Pages: 30–136.
58. Jiménez Catalán, Rosa María. *Vocabulary Acquisition in CLIL Contexts*. *Language Awareness Journal*, 2023. Pages: 102–170.
59. Karlsson, Pamela E. *Exploring Content and Language in the CLIL Classroom*. Routledge, 2017. Pages: 1–200.
60. Lasagabaster, David, and Doiz, Aintzane. *Language Use in English-Medium Instruction at University: International Perspectives on CLIL*. Routledge, 2022. Pages: 44–168.
61. Llinares, Ana, Morton, Tom, and Whittaker, Rachel. *The Roles of Language in CLIL*. Cambridge University Press, 2021. Pages: 13–197.
62. Lyster, Roy. *Learning and Teaching Languages through Content: A Counterbalanced Approach*. John Benjamins Publishing, 2007. Pages: 1–264.
63. Meyer, Oliver. *Focus on the Essentials: Scaffolding Language in the CLIL Classroom*. Routledge, 2018. Pages: 1–205.
64. Meyer, Oliver. *Scaffolding CLIL*. Routledge, 2021. Pages: 78–234.
65. Munthe, Elizabeth. *CLIL and 21st-Century Skills*. Wiley, 2019. Pages: 42–189.

References:

1. Barbina, Ye. M. (2019). *Intehrovane navchannia inozemnykh mov u serednii shkoli [Integrated Teaching of Foreign Languages in Secondary School]*. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian]
2. Vasylenko, O. S. (2021). *Metodyka CLIL u suchasnii ukrainskii osviti [CLIL Methodology in Modern Ukrainian Education]*. Kharkiv: Osvita Publishing. [in Ukrainian]
3. Honcharova, I. M. (2020). *CLIL yak innovatsiina metodyka vykladannia inozemnykh mov [CLIL as an Innovative Methodology for Teaching Foreign Languages]*. Lviv: Svit. [in Ukrainian]

4. Derevian'ko, O. V. (2018). *Mizhdytsyplinaryni pidkhid do vyvchennia anhliiskoi movy: metodyka CLIL [An Interdisciplinary Approach to Learning English: CLIL Methodology]*. Odesa: Astroprint. [in Ukrainian]
5. Ivanova, L. M. (2022). *Intehratsiia zmistu ta movy: Metodychni osnovy CLIL [Content and Language Integration: Methodological Foundations of CLIL]*. Kyiv: Naukova Dumka. [in Ukrainian]
6. Lytvynenko, N. S. (2019). *Vykorystannia multymediinykh resursiv u metodytsi CLIL [Use of Multimedia Resources in CLIL Methodology]*. Kyiv: Vezha. [in Ukrainian]
7. Karpenko, M. O. (2019). *Pedahohichni aspekty zastosuvannia metodyky CLIL u navchanni [Pedagogical Aspects of Applying the CLIL Methodology in Education]*. Chernivtsi: Ruta. [in Ukrainian]
8. Nakonechna, I. M. (2022). *CLIL ta rozvytok krytychnoho myslennia u shkoliariv [CLIL and the Development of Critical Thinking in Students]*. Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian]
9. Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M. J. (2008). *Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education*. Macmillan Education. [in English]
10. Clegg, J. (2011). *CLIL in Context: Practical Guidance for Educators*. Cambridge University Press. [in English]
11. Marsh, D. (2021). *Bilingual Education & CLIL in Context: Practical Guidance*. Springer. [in English]
12. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press. [in English]
13. Ball, P., & Lindsay, D. (2021). *Language Learning in CLIL*. Routledge. [in English]
14. Bentley, K. (2010). *The TKT Course CLIL Module*. Cambridge University Press. [in English]
15. Ball, P., Kelly, K., & Clegg, J. (2015). *Putting CLIL into Practice*. Oxford University Press. [in English]
16. Kovalenko, T. V. (2021). *Rozvytok movlennievykh navychok cherez metodyku CLIL [Development of Speech Skills through the CLIL Methodology]*. Kyiv: Shkola. [in Ukrainian]
17. Kostenko, O. P. (2020). *Osnovy CLIL u vishchii shkoli [Basics of CLIL in Higher Education]*. Dnipro: Aktsent. [in Ukrainian]
18. Melnyk, S. I. (2021). *Metodyka CLIL u serednii osviti: teoriia ta praktyka [CLIL Methodology in Secondary Education: Theory and Practice]*. Ivano-Frankivsk: Litopys. [in Ukrainian]
19. Orlovska, A. I. (2020). *Innovatsiini metody navchannia inozemnykh mov za metodykoiu CLIL [Innovative Methods of Teaching Foreign Languages Using CLIL]*. Zaporizhzhia: Polihraf. [in Ukrainian]
20. Pavlenko, Ye. O. (2019). *Rol vykladacha u metodytsi CLIL [The Role of the Teacher in CLIL Methodology]*. Lviv: Avers. [in Ukrainian]
21. Petrenko, V. V. (2021). *Intehrovanyi pidkhid do navchannia inozemnoi movy [Integrated Approach to Foreign Language Teaching]*. Kyiv: Heneza. [in Ukrainian]
22. Pidhorna, M. K. (2019). *Osnovy metodyky CLIL: Praktychnyi posibnyk dlia vchyteliv [Basics of CLIL Methodology: A Practical Guide for Teachers]*. Uzhhorod: Karpaty. [in Ukrainian]
23. Polishchuk, V. I. (2020). *Perevahy ta vyklyky metodyky CLIL u shkolakh Ukrainy [Advantages and Challenges of CLIL Methodology in Ukrainian Schools]*. Cherkasy: Navchalna Knyha. [in Ukrainian]
24. Prokopenko, T. H. (2018). *Vykladannia za metodykoiu CLIL: dosvid yevropeiskykh krain [Teaching Using CLIL Methodology: European Countries' Experience]*. Odesa: Mayak. [in Ukrainian]
25. Rybak, O. M. (2021). *CLIL u shkoli: Praktychni porady ta vpravy [CLIL in School: Practical Tips and Exercises]*. Lutsk: Nadstyr'ia. [in Ukrainian]

26. Romanenko, A. P. (2020). *Metodyka CLIL: novi pidkhody ta tekhnolohii [CLIL Methodology: New Approaches and Technologies]*. Kyiv: Drukar. [in Ukrainian]
27. Semeniuk, I. O. (2022). *Tekhnolohii zmiashanoho navchannia u metodytsi CLIL [Blended Learning Technologies in CLIL Methodology]*. Kyiv: Politekhnik. [in Ukrainian]
28. Sokolovska, L. P. (2019). *Sotsiokulturnyi komponent u metodytsi CLIL [Sociocultural Component in CLIL Methodology]*. Poltava: Dovkillia. [in Ukrainian]
29. Suprun, K. V. (2021). *Intehrovane navchannia zmistu ta movy (CLIL) v umovakh dystantsiinoho navchannia [Content and Language Integrated Learning (CLIL) in Distance Learning Settings]*. Ternopil: Pidruchnyky i Posibnyky. [in Ukrainian]
30. Taranenko, S. M. (2020). *Rozvytok kohntyvnykh navychok za dopomohoiu metodyky CLIL [Cognitive Skills Development Using CLIL Methodology]*. Kyiv: Mystetstvo. [in Ukrainian]
31. Tkachenko, N. I. (2018). *Intehratsiia CLIL z komunikatyvnyym pidkhodom u vyvchenni mov [Integration of CLIL with the Communicative Approach in Language Learning]*. Kharkiv: Prapor. [in Ukrainian]
32. Shevchenko, M. A. (2021). *Proektne navchannia ta metodyka CLIL [Project-Based Learning and CLIL Methodology]*. Sumy: Ellada. [in Ukrainian]
33. Yavorska, O. M. (2019). *Adaptatsiia metodyky CLIL dlia ukrainskykh shkil [Adapting the CLIL Methodology for Ukrainian Schools]*. Dnipro: Navchalna Knyha. [in Ukrainian]
34. Yakovenko, O. L. (2020). *CLIL yak zasib pidvyshchennia motyvatsii do navchannia [CLIL as a Tool for Enhancing Motivation in Learning]*. Lviv: Litopys. [in Ukrainian]
35. Yankovska, L. O. (2022). *Pidhotovka vchyteliv do vykladannia za metodykoiu CLIL [Teacher Training for Teaching Using CLIL Methodology]*. Kyiv: Knyha. [in Ukrainian]
36. Yurchenko, I. A. (2020). *Mizhdytsyplinarnist u navchanni za metodykoiu CLIL [Interdisciplinarity in Teaching Using CLIL Methodology]*. Zhytomyr: Volyn. [in Ukrainian]
37. Yatsenko, O. I. (2019). *Vykorystannia avtentychnykh materialiv u CLIL [Use of Authentic Materials in CLIL]*. Kyiv: Ostriv Znannia. [in Ukrainian]
38. Alderson, T. (2018). *From Theory to Practice: Designing Effective CLIL Programs*. Wiley. [in English]
39. Andrade, M. S. (2016). *Language Learning through Content Teaching: New Directions in CLIL*. Springer. [in English]
40. Banegas, D. L. (2023). *Integrating Content and Language in Latin America: CLIL Implementation*. Journal of Multilingual Education. [in English]
41. Bentley, C. (2011). *CLIL for Young Learners: Resource Book*. Cambridge University Press. [in English]
42. Beretta, S. (2020). *CLIL Assessment Strategies*. Routledge. [in English]
43. Campbell, L. (2018). *CLIL across Educational Levels: From Kindergarten to Higher Education*. Springer. [in English]
44. Cenoz, J. (2023). *Pedagogical Translanguaging in Higher Education CLIL*. Springer. [in English]
45. Coronel-Molina, S. M. (2016). *CLIL in Action: Voices from the Classroom*. Springer. [in English]
46. Cross, R. (2023). *CLIL Implementation in Australian Schools*. International Review of Education. [in English]
47. Dale, J. (2019). *CLIL Assessment: Evaluating Language and Content Learning Together*. Springer. [in English]
48. Dale, L. (2013). *CLIL Skills*. Cambridge University Press. [in English]
49. Dale, L., & Tanner, R. (2012). *CLIL Activities: A Resource for Subject and Language Teachers*. Cambridge University Press. [in English]

50. Dalton-Puffer, C. (2023). *Research on CLIL in Europe: Theory, Data, and Interpretation*. Language Teaching Journal. [in English]
51. Davies, M. (2017). *Developing Language Skills in the Content Classroom*. Oxford University Press. [in English]
52. Dimova, S., Hultgren, A. K., & Jensen, C. (2015). *Integrating Content and Language in Higher Education: Perspectives on Professional Practice*. Springer. [in English]
53. Forte, M. (2023). *CLIL in Science and Technology Education*. Routledge. [in English]
54. Frigols-Martín, M. J. (2022). *CLIL for Multilingualism in Europe*. Bilingual Education Journal. [in English]
55. Garcia, O. (2009). *Bilingual Education in the 21st Century: A Global Perspective*. Wiley-Blackwell. [in English]
56. García Laborda, J. (2023). *Assessment of Oral Skills in CLIL Contexts*. TESOL Journal. [in English]
57. Goris, J. (2022). *CLIL in the Science Classroom*. Springer. [in English]
58. Jiménez Catalán, R. M. (2023). *Vocabulary Acquisition in CLIL Contexts*. Language Awareness Journal. [in English]
59. Karlsson, P. E. (2017). *Exploring Content and Language in the CLIL Classroom*. Routledge. [in English]
60. Lasagabaster, D., & Doiz, A. (2022). *Language Use in English-Medium Instruction at University: International Perspectives on CLIL*. Routledge. [in English]
61. Llinares, A., Morton, T., & Whittaker, R. (2021). *The Roles of Language in CLIL*. Cambridge University Press. [in English]
62. Lyster, R. (2007). *Learning and Teaching Languages through Content: A Counterbalanced Approach*. John Benjamins Publishing. [in English]
63. Meyer, O. (2018). *Focus on the Essentials: Scaffolding Language in the CLIL Classroom*. Routledge. [in English]
64. Meyer, O. (2021). *Scaffolding CLIL*. Routledge. [in English]
65. Munthe, E. (2019). *CLIL and 21st-Century Skills*. Wiley. [in English]

Журнал

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 12(40) 2024

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.